

Założenia Strategii Rozwoju Polski Zachodniej

Jacek Szlachta

Wojciech Dziemianowicz

Paulina Nowicka

Przy współpracy

Urzędów Marszałkowskich Województw Dolnośląskiego, Lubuskiego, Opolskiego, Wielkopolskiego i Zachodniopomorskiego

GEOPROFIT

SPIS TREŚCI

1.	PODSTAWA PRAC NAD STRATEGIĄ ROZWOJU POLSKI ZACHODNIEJ.....	3
2.	PRZEBIEG PRAC NAD STRATEGIĄ ROZWOJU POLSKI ZACHODNIEJ	3
3.	USPOŁECZNIANIE PRAC NAD STRATEGIĄ ROZWOJU POLSKI ZACHODNIEJ	5
4.	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA METODYCZNE PRAC.....	5
5.	WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z ZAŁOŻEŃ EUROPEJSKIEJ POLITYKI SPÓJNOŚCI NA LATA 2014-2020.....	6
6.	WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z ZAPISÓW KRAJOWEJ STRATEGII ROZWOJU REGIONALNEGO NA LATA 2010-2020	8
7.	WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z ZAPISÓW KONCEPCJI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU 2030	10
8.	WNIOSKI DLA POLSKI ZACHODNIEJ WYNIKAJĄCE Z CELU 2 (POPRAWA SPÓJNOŚCI WEWNĘTRZNEJ KRAJU) KPZK 2030	11
9.	WNIOSKI DLA POLSKI ZACHODNIEJ WYNIKAJĄCE Z CELU 3 (POPRAWA DOSTĘPNOŚCI TERYTORIALNEJ KRAJU W RÓŻNYCH SKALACH PRZESTRZENNYCH POPRZEC ROZWIJANIE INFRASTRUKTURY TRANSPORTOWEJ I TELEKOMUNIKACYJNEJ) KPZK 2030	13
10.	WNIOSKI DLA POLSKI ZACHODNIEJ WYNIKAJĄCE Z CELU 5 (ZWIĘKSZENIE ODPORNOŚCI STRUKTURY PRZESTRZENNEJ KRAJU NA ZAGROŻENIA NATURALNE I UTRATY BEZPIECZEŃSTWA ENERGETYCZNEGO ORAZ KSZTAŁTOWANIE STRUKTUR PRZESTRZENNYCH WSPIERAJĄCYCH ZDOLNOŚCI OBRONNE PAŃSTWA) KPZK 2030.....	15
11.	NAJWAŻNIEJSZE WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z DIAGNOZY STRATEGICZNEJ POLSKI ZACHODNIEJ	16
12.	WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z POZYCJI WOJEWÓDZTW POLSKI ZACHODNIEJ W UNII EUROPEJSKIEJ.....	19
13.	WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z ANALIZY SWOT.....	20
14.	WIZJA ROZWOJU POLSKI ZACHODNIEJ.....	22
15.	CEL STRATEGII ROZWOJU POLSKI ZACHODNIEJ DO ROKU 2020	24
16.	SPECYFIKA DZIAŁAŃ ROZWOJOWYCH PODEJMOWANYCH W POLSCE, W TYM W POLSCE ZACHODNIEJ.....	24
17.	CELE SZCZEGÓŁOWE STRATEGII ROZWOJU POLSKI ZACHODNIEJ DO ROKU 2020	26
18.	CEL I. POPRAWA STANU BEZPIECZEŃSTWA ENERGETYCZNEGO ORAZ ŚRODOWISKOWEGO, W SZCZEGÓLNOŚCI POWODZIOWEGO	27
19.	CEL II. POPRAWA POZIOMU SPÓJNOŚCI I DOSTĘPNOŚCI TERYTORIALNEJ POLSKI ZACHODNIEJ W UKŁADZIE MIĘDZYREGIONALNYM	29
20.	CEL III. TWORZENIE WARUNKÓW DLA ROZWOJU SIECI SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO W SKALI CAŁEGO MAKROREGIONU 33	
21.	CEL IV. WSPIERANIE ROZWOJU SIECI WSPÓŁPRACY OŚRODKÓW NAUKOWO-TECHNOLOGICZNYCH I AKADEMICKICH POLSKI ZACHODNIEJ ORAZ ROZWIJANIE INNYCH ELEMENTÓW GOSPODARKI OPARTEJ NA WIEDZY.....	35
22.	CEL V. STYMULOWANIE KOMPLEKSOWEGO ROZWOJU OSI ODRZAŃSKIEJ	39
23.	CEL VI. ROZWÓJ I SIECIOWANIE FUNKCJI METROPOLITALNYCH W OŚRODKACH WOJEWÓDZKICH POLSKI ZACHODNIEJ	41
24.	CEL VII. TWORZENIE WSPÓLNEGO PRODUKTU TURYSTYCZNEGO POLSKI ZACHODNIEJ.....	43
25.	CEL VIII. OSIĄGNIĘCIE NOWEJ JAKOŚCI WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ	46
26.	WARUNKI BRZEGOWE WDROŻENIA ZAPISÓW STRATEGII ROZWOJU POLSKI ZACHODNIEJ	49
27.	INSTRUMENTY WDROŻENIA ZAPISÓW STRATEGII ROZWOJU POLSKI ZACHODNIEJ.....	51
28.	KLUCZOWE PROJEKTY O CHARAKTERZE PONADWOJEWÓDZKIM I MIĘDZYREGIONALNYM	53
29.	MONITORING, RAPORTOWANIE, WSKAŹNIKI ORAZ AKTUALIZOWANIE STRATEGII ROZWOJU POLSKI ZACHODNIEJ.....	54
30.	ZAŁĄCZNIK NR 1 POROZUMIENIE W SPRAWIE PODJĘCIA WSPÓLNYCH PRAC NAD STRATEGIĄ ROZWOJU I PROGRAMEM OPERACYJNYM POLSKI ZACHODNIEJ.....	56
31.	ZAŁĄCZNIK NR 2 LISTA WYKONANYCH EKSPERTYZ I RAPORTÓW.....	61
32.	ZAŁĄCZNIK NR 3 INFORMACJA NA TEMAT DOTYCZĄCEGO PRZEBIEGU PRAC NAD STRATEGIĄ ROZWOJU POLSKI ZACHODNIEJ.....	64
33.	ZAŁĄCZNIK NR 4 MAPY I ILUSTRACJE GRAFICZNE.....	69
34.	ZAŁĄCZNIK NR 5 LISTA UCZESTNIKÓW PRAC NAD ZAŁOŻENIAMI STRATEGII ROZWOJU POLSKI ZACHODNIEJ.....	74

1. PODSTAWA PRAC NAD STRATEGIĄ ROZWOJU POLSKI ZACHODNIEJ

Podstawą tej inicjatywy stało się porozumienie zawarte w dniu 26 sierpnia 2010 roku w Szczecinie pomiędzy pięcioma województwami Polski Zachodniej, reprezentowanymi przez marszałków województw, w sprawie podjęcia wspólnych prac nad strategią i programem operacyjnym Polski Zachodniej (Załącznik nr 1). Porozumienie to wyznaczyło:

- a) Zasięg terytorialny prac obejmujący województwa: Dolnośląskie, Lubuskie, Opolskie, Wielkopolskie i Zachodniopomorskie;
- b) Horyzont czasowy dokumentu strategicznego dotyczący roku 2020;
- c) Potrzeby zidentyfikowane w *Porozumieniu w sprawie podjęcia prac nad strategią i programem operacyjnym rozwoju Polski zachodniej*;
- d) Zakres priorytetowych obszarów wsparcia obejmujący: komunikację, społeczeństwo informacyjne, naukę oraz jej współpracę z gospodarką, bezpieczeństwo energetyczne, zasoby wodne i ochronę przeciwpowodziową, planowanie przestrzenne i rozwój miast, turystykę oraz (ewentualnie) inne obszary wsparcia uzgodnione przez marszałków;
- e) Harmonogram, zakładający przygotowanie diagnozy Polski Zachodniej do końca września 2011 roku, strategii Polski Zachodniej do II kwartału 2012 roku oraz Programu Operacyjnego Polski Zachodniej od 2012 do 2013 roku;
- f) Sposób prowadzenia prac, zakładający wiodącą rolę Grupy Sterującej, wspomaganą merytorycznie przez eksperta kluczowego oraz innych ekspertów.

Strategie ponadregionalne stanowią instrument realizacji „Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie”. Skierowane są na określony obszar wykraczający poza województwo, mogą odnosić się także do obszarów problemowych wskazanych w średniookresowej strategii rozwoju kraju. Strategie ponadregionalne przyjmowane są w trybie uchwały Rady Ministrów.

2. PRZEBIEG PRAC NAD STRATEGIĄ ROZWOJU POLSKI ZACHODNIEJ

Zgodnie z podpisanym przez marszałków województw porozumieniem we wrześniu 2010 roku zostały zainicjowane pierwsze prace merytoryczne. Marszałkowie podjęli działania celem wyłonienia ekspertów współdziałających z Grupą Sterującą. Równocześnie zwrócili się

do Ministra Rozwoju Regionalnego z propozycją współpracy, mając na względzie wymogi ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, zgodnie z którymi minister opracowuje projekt strategii ponadregionalnej i przedkłada do akceptacji Radzie Ministrów (art. 14a). Propozycja taka spotkała się z pozytywnym przyjęciem ze strony Ministra Rozwoju Regionalnego, który wyraził wolę partycypowania w kosztach analiz wykonywanych pod kątem inicjatywy „Polska Zachodnia 2020”, a także zapewnił systematyczne i aktywne uczestnictwo przedstawicieli ministerstwa w poszczególnych przedsięwzięciach. Zgodnie z obowiązującym w Polsce porządkiem prawnym dokument taki jak Strategia Rozwoju Polski Zachodniej (SRPZ) może zostać wniesiony pod obrady Rady Ministrów jedynie przez ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego. W efekcie dokonanych ustaleń zrealizowano następujące etapy prac:

- a) Opracowanie „Raportu metodycznego dotyczącego identyfikacji i analizy potencjałów rozwojowych Polski Zachodniej – Polska Zachodnia 2020”. Został on przekazany województwom w dniu 25 lutego 2011 roku.
- b) Przygotowanie raportów wojewódzkich przez Ekspertów regionalnych przy współpracy urzędów marszałkowskich, w których zostały przedstawione potencjały rozwojowe poszczególnych województw z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Zachodniej. Poszczególne raporty wojewódzkie zostały zaakceptowane w maju 2011 roku.
- c) Opracowanie „Diagnozy strategicznej Polski Zachodniej”. Została ona przekazana województwom w dniu 8 listopada 2011 roku.
- d) Przygotowanie „Założeń Strategii Rozwoju Polski Zachodniej”.

Założono, że po akceptacji tego dokumentu przez Grupę Sterującą marszałkowie województw prześlą Ministrowi Rozwoju Regionalnego „Założenia Strategii Rozwoju Polski Zachodniej” z wnioskiem kontynuowania prac, przy wiodącej roli Ministerstwa Rozwoju Regionalnego i wspomagającej roli samorządów województw.

W zależności od układu programowania europejskiej polityki spójności w Polsce, jaki będzie obowiązywał w latach 2014-2020, propozycje projektów wypracowanych w toku tych prac zawarte w pakiecie strategicznym staną się podstawą Programu Operacyjnego Polski Zachodniej lub też zostaną wykorzystane w programie operacyjnym podejmującym

zagadnienia międzywojewódzkie i ponadregionalne oraz w innych instrumentach polityki regionalnej.

3. USPOŁECZNIANIE PRAC NAD STRATEGIĄ ROZWOJU POLSKI ZACHODNIEJ

W trakcie tych prac wykonano szereg opracowań naukowych, część o charakterze zespołowym, w tym także przez wiodących ekspertów zagranicznych, które dokumentują różne aspekty rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Zachodniej. W sumie ponad 20 ekspertyz problemowych oraz pięć raportów wojewódzkich stanowią bardzo wartościową bibliotekę dotyczącą najważniejszych wyzwań rozwojowych Polski Zachodniej (załącznik nr 2). Dzięki tym pracom ograniczono deficyt wiedzy na temat najważniejszych procesów społecznych, gospodarczych i przestrzennych w Polsce Zachodniej. Marszałkowie województw, członkowie Grupy Sterującej oraz eksperci występowali na forach publicznych (konferencje, spotkania z mediami itd.) przedstawiając opinii publicznej różne aspekty prowadzonych prac. Uruchomiono wspólną stronę internetową (www.polskazachodnia2020.eu), na której zamieszczono materiały, dokumenty oraz różne informacje dotyczące prowadzonych prac. Z częstotliwością około raz na dwa miesiące odbywały się warsztaty i spotkania Grupy Sterującej, na których dyskutowano na temat najważniejszych spraw merytorycznych i formalnych dotyczących SRPZ (Załącznik nr 3).

4. NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA METODYCZNE PRAC

Zgodnie z zapisem wspomnianego wcześniej porozumienia województw ustalono, że zakres Strategii Rozwoju Polski Zachodniej powinien być **komplementarny** wobec dokumentów wojewódzkich i sektorowych. Przyjęto, że SRPZ **nie może stanowić sumy pięciu strategii wojewódzkich**. Dlatego w Założeniach SRPZ **zasadniczo pomija się problemy i wyzwania o charakterze i zasięgu wojewódzkim**, koncentrując uwagę na problemach międzywojewódzkich i ponadregionalnych, w tym także dotyczących relacji z Republiką Federalną Niemiec, Republiką Czeską, Szwecją i Danią, krajami których regiony stanowią bezpośrednie otoczenie terytorialne Polski Zachodniej. SRPZ powinna być elementem niwelowania asymetrii rozwoju społeczno-gospodarczego, widocznego szczególnie w przypadku problemów transgranicznych i dotyczącego współpracy transgranicznej na granicy polsko – niemieckiej. W celu nadania tym

pracom maksymalnie operacyjnego charakteru zaproponowano, aby wstępnie zidentyfikować zestaw najważniejszych projektów o charakterze międzywojewódzkim i ponadregionalnym.

5. WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z ZAŁOŻEŃ EUROPEJSKIEJ POLITYKI SPÓJNOŚCI NA LATA 2014-2020

Unia Europejska programuje swoje polityki i budżet w wieloletnim horyzoncie czasowym, kolejny będzie dotyczył lat 2014-2020. Podstawowe znaczenie dla kształtowania wszystkich polityk Unii Europejskiej ma obecnie Strategia Europa 2020. Jako misję europejskiej polityki spójności (EPS) w latach 2014-2020 określono wdrożenie Strategii Europa 2020, między innymi poprzez skuteczne jej przeniesienie na poziom regionalny. W dniu 29 czerwca 2011 roku Komisja Europejska przedstawiła projekt wieloletnich ram finansowych (WRF) na lata 2014-2020, natomiast w dniu 6 października 2011 roku opublikowano projekt pakietu rozporządzeń EPS na te lata. Oczywiście nie ma pewności jaki będzie ostateczny kształt rozporządzeń i WRF, przyjętych przez Radę Unii Europejskiej, po negocjacjach Komisji Europejskiej z państwami członkowskimi i Parlamentem Europejskim, jednak zapewne nie będzie on zasadniczo odbiegał od pierwotnej propozycji. Istotne jest także konsekwentne adresowanie przez Komisję Europejską znaczenia problematyki rozwojowej na poziomie makroregionalnym, jednak rozumianym przede wszystkim jako współpraca regionów położonych w różnych krajach członkowskich.

W czerwcu 2010 roku Rada przyjęła Strategię Europa 2020 jako kolejną generację średniookresowego programowania procesów społeczno-gospodarczych w Unii Europejskiej, zastępującą Strategię z Lizbony i Goeteborga oraz Odnowioną Strategię Lizbońską. Strategia Europa 2020 ma być podstawą kształtowania wszystkich polityk Unii, w tym także europejskiej polityki spójności, w obecnym dziesięcioleciu. Jako priorytety Strategii Europa 2020 określono: (1) rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach, (2) promocję gospodarki oszczędzającej zasoby, zielonej i konkurencyjnej oraz (3) sprzyjanie gospodarce o wysokim zatrudnieniu, zapewniającej wysoką spójność społeczną i terytorialną. Zestaw celów na poziomie Wspólnoty Europejskiej określono następująco: (1) 75% wskaźnik zatrudnienia dla grupy wiekowej 20-64, (2) 3% produktu krajowego brutto przeznaczanego na badanie i rozwój, (3) 20/20/20 w zakresie klimatu i energetyki (zmniejszenie emisji CO₂ o 20%, zwiększenie udziału

tu odnawialnych źródeł energii do 20% oraz poprawa efektywności energetycznej o 20%), (4) obniżenie udziału młodzieży kończącej wcześniej edukację poniżej 10% oraz minimum 40% udział osób w przedziale wiekowym 30-34 kończących edukację na poziomie wyższym, a także (5) zmniejszenie liczby osób pozostających w strefie ubóstwa o 20 milionów, oczywiście klasyfikowanych w taki sposób w ramach poszczególnych państw członkowskich. Zadania związane z realizacją tych celów dla poszczególnych państw Unii Europejskiej zostają zróżnicowane, co oznacza dla Polski nieco niższe wskaźniki docelowe. Krajowy Program Reform wskazuje, że w przypadku wskaźnika zatrudnienia jest to 71%, nakładów na badania i rozwój 1,7%, a oszczędności w energetyce 13,6%.

Rozproszenie kierunków interwencji EPS prowadziło do braku niezbędnej koncentracji na kluczowych obszarach interwencji. Dlatego Komisja Europejska zaproponowała na lata 2014-2020 listę tematycznych celów uwzględniającą 11 obszarów interwencji, jakimi będą: (1) wzmacnianie badań, rozwoju technologicznego i innowacji, (2) zwiększanie dostępu do technologii informacyjnych i komunikacyjnych oraz ich wykorzystania i jakości, (3) wzmacnianie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnictwa (Europejski Fundusz Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich) oraz rybołówstwa i sektora akwakultury (Europejski Fundusz Morski i Rybołówstwa), (4) wspieranie przesunięcia w kierunku niskowęglowej gospodarki we wszystkich sektorach gospodarki, (5) promowanie adaptacji do zmian klimatycznych, zabezpieczania przed i zarządzania ryzykiem, (6) ochrona środowiska i promowanie efektywności zasobów, (7) promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie wąskich gardeł w podstawowej infrastrukturze sieciowej, (8) promowanie zatrudnienia i wspieranie mobilności siły roboczej, (9) promowanie integracji społecznej i zwalczania bezrobocia, (10) inwestowanie w edukację, umiejętności oraz uczenie się przez całe życie, a także (11) wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i sprawnej administracji publicznej. Strategie i programy operacyjne w państwach członkowskich Unii Europejskiej na lata 2014-2020 powinny zostać skoncentrowane na tych priorytetach tematycznych.

Istotnym *novum* ma być zasadnicza modyfikacja systemu programowania EPS na lata 2014-2020. Zakłada się, że Komisja Europejska przygotuje Wspólne Podstawy Strategiczne (*Community Strategic Framework – CSF*) – uwzględniające wszystkie trzy fundusze EPS (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego; Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności), Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejski Fundusz Morski i Rybołów-

stwa, a powinno to nastąpić nie później niż w trzy miesiące po przyjęciu regulacji prawnych. Następnie państwa będące beneficjentami EPS przedłożą Komisji Europejskiej projekty Kontraktów Partnerskich (*Partnership Contracts*) dotyczących wskazanych pięciu funduszy wraz z zestawem programów operacyjnych o różnym charakterze: regionalnym, sektorowym, współpracy transgranicznej, pomocy technicznej oraz ewentualnie makroregionalnym, które powinny zostać przekazane nie później niż w ciągu kolejnych trzech miesięcy. Komisja Europejska dopuszcza w latach 2014-2020 wielofunduszowość programów operacyjnych, co ma bardzo istotne znaczenie dla segmentu regionalnego, ze względu na możliwość równoczesnego ich finansowania ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego. Niewątpliwie olbrzymim wyzwaniem będzie zakładana niekwalifikowalność VAT w przypadku Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności, co zwiększy znacząco skalę niezbędnych dla współfinansowania środków własnych.

Intencja Komisji Europejskiej zakończenia negocjacji nad rozporządzeniami do końca roku 2012, wyznacza ramy czasowe prac nad SRPZ, a następnie nad odpowiednimi programami operacyjnymi. Z punktu widzenia samorządów województw istotne jest, że podstawowym instrumentem finansowania polityki regionalnej w latach 2014-2020 będzie wielofunduszowy regionalny program operacyjny oraz że pojawi się pewna możliwość integrowania z EPS instrumentów zorientowanych na wspieranie rozwoju obszarów wiejskich.

6. WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z ZAPISÓW KRAJOWEJ STRATEGII ROZWOJU REGIONALNEGO NA LATA 2010-2020

Dnia 13 lipca 2010 roku Rada Ministrów przyjęła dokument „Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego (KSRR) 2010-2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie”. Ten najważniejszy dla programowania rozwoju regionalnego Polski dokument zakłada zasadnicze przewartościowanie priorytetów rozwoju społeczno-gospodarczego kraju w nadchodzących latach. Celem 1 ma być konkurencyjność, koncentrująca około 63% budżetu polityki regionalnej, celem 2 w tej dekadzie będzie spójność skupiająca około 30% alokacji, natomiast celem 3 sprawność, której udział ma stanowić pozostałe 7% nakładów.

W KSRR 2020 znajdują się następujące bezpośrednie odniesienia do Polski Zachodniej:

- „(...) obszary przygraniczne gdzie znikają ograniczenia w przepływie dóbr, osób, kapitałów i usług (w szczególności sąsiadujące z Niemcami, Czechami i Słowacją) [...] narażone są na zjawiska negatywne, związane z niską krajową dostępnością terytorialną, różnicami kulturowymi, społecznymi oraz zjawiskiem drenażu endogenicznych potencjałów regionalnych przez zagraniczne regiony charakteryzujące się wysokim poziomem konkurencyjności, chociażby w zakresie usług publicznych czy też płac. Zjawisko to jest szczególnie widoczne w województwach Polski zachodniej gdzie bliskość Niemiec i Berlina stwarza ogromne szanse rozwojowe, jak i zagrożenia.” (s. 36¹);
- „Takie zarysowanie strategii rozwoju przestrzennego sieci transportowej będzie miało duże znaczenie dla intensyfikacji powiązań funkcjonalnych polskich miast z lepiej rozwiniętymi obszarami UE (a tym samym powinno przyczynić się do wzrostu ich konkurencyjności) oraz wpłynie pozytywnie na poprawianie spójności terytorialnej kraju (w tym szczególnie nastąpi radykalna poprawa połączeń transportowych stolic województw zachodnich z Warszawą i resztą kraju...)” (s. 98);
- „[...] może dojść do utraty znaczenia niektórych z nich (ośrodków wojewódzkich) a tym samym powiększenia sfer zagrożonych odpływem ludności i marginalizacją społeczno-gospodarczą znacznych obszarów kraju. W szczególności zagrożenie to dotyczy niektórych ośrodków wschodniej Polski (patrz cel 2), ale także centrów województw opolskiego i lubuskiego. Szczególne negatywnych konsekwencji takiego rozwoju sytuacji można się spodziewać na obszarze zachodniej Polski już dzisiaj będącej słabo zintegrowaną z pozostałą częścią kraju. W związku z powyższym polityka regionalna musi zwrócić specjalną uwagę na rozwój i zasięg pozytywnego oddziaływania tych ośrodków wojewódzkich, które nie odgrywają znaczącej roli w procesach rozwojowych kraju, a które są jednocześnie bardzo istotnymi elementami struktur społeczno-gospodarczych poszczególnych województw. ” (s. 100);
- „Zapewnienie (podobnie jak w przypadku Warszawy) efektywnych połączeń transportowych z najważniejszymi ośrodkami miejskimi w kraju i w relacjach europejskich (drogowych, kolejowych, lotniczych). Szczególnej uwagi w tym zakresie wymagają powiązania: [...] ze stolicami województw zachodnich: tj. Szczecin, Gorzów Wielko-

¹ Numery stron według elektronicznej wersji Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego.

polski oraz Zielona Góra i Wrocław, których połączenia komunikacyjne z głównymi ośrodkami zagranicznymi (Berlin, Praga) są znacznie bardziej rozwinięte niż z Warszawą i pozostałymi najważniejszymi ośrodkami miejskimi w kraju” (s. 100-101);

- **„W tym kontekście zostanie opracowana ponadregionalna Strategia Rozwoju Polski Północno-Zachodniej”** (s. 123). Należy podkreślić, że w tym miejscu KSRR pomija województwo opolskie w gronie regionów Polski Zachodniej.

Zapisy te bardzo rzeczowo określają charakter problemów rozwojowych Polski Zachodniej widzianych z perspektywy całego kraju, a zarazem stanowią legitymizację dla opracowania przez Rząd w partnerstwie z samorządami województw średniookresowej strategii rozwoju Polski Zachodniej. W KSRR 2020 zakłada się, że podstawowym instrumentem w latach 2014-2020 będą wielofunduszowe regionalne programy operacyjne, że zostanie wprowadzony siedemnasty program operacyjny zarządzany przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego oraz będzie kontynuowany makroregionalny program operacyjny dotyczący Polski Wschodniej.

7. WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z ZAPISÓW KONCEPCJI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU 2030

13 grudnia 2011 roku Rada Ministrów przyjęła „Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (KPZK) do roku 2030”. Jest to jak dotąd jedyny obowiązujący dokument strategiczny na poziomie kraju o charakterze kompleksowym o horyzoncie czasowym do roku 2030. W dokumencie tym zaproponowano sześć celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, jakimi są: (1) podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności, (2) poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów, (3) poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej, (4) kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski, (5) zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur

przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa oraz (6) przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego. Większość zapisów KPZK 2030 odnosi się do całego kraju, jednak w dokumencie tym bardzo szeroko i rzetelnie przedstawiono także specyficzne problemy rozwojowe Polski Zachodniej. W KPZK 2030 do najważniejszych zapisów szczegółowych istotnych dla programowania rozwoju społeczno-gospodarczego tych pięciu województw można zaliczyć między innymi dotyczące celu 2 i 3 oraz 5.

8. WNIOSKI DLA POLSKI ZACHODNIEJ WYNIKAJĄCE Z CELU 2 (POPRAWA SPÓJNOŚCI WEWNĘTRZNEJ KRAJU) KPZK 2030

W ramach opisu celu 2 wskazano, że do podstawowych wyzwań polityki przestrzennej należy zapewnienie spójności na poziomie krajowym, a z przeprowadzonych analiz wynika, że obecnie do obszarów o niedostatecznej spójności terytorialnej należy zaliczyć obszar Pomorza Środkowego i Polski Zachodniej. Oznacza to, że „obszar Pomorza Środkowego i Polski Zachodniej (obejmujący zachodnią część województwa pomorskiego, województwo zachodniopomorskie, województwo lubuskie i zachodnią część województwa dolnośląskiego) charakteryzuje się przeciętnymi współczynnikami rozwoju społeczno-gospodarczego w skali kraju [niestety w KPZK nie przywołano w tym kontekście województwa opolskiego – przyp. autorzy] [...] Obszar ten jest silnie zróżnicowany wewnętrznie.

W innym miejscu KPZK czytamy, iż pomimo usunięcia barier politycznych i ekonomicznych w dużej mierze niewykorzystane pozostają możliwości rozwoju powiązań funkcjonalnych między głównymi miastami na obszarze państw Morza Bałtyckiego.

Jego największym i najsilniejszym ośrodkiem miejskim i gospodarczym jest liczący około 400 tys. (2010) mieszkańców Szczecin, koncentrujący funkcje gospodarcze, naukowe i kulturalne. Miasto traci jednak niektóre funkcje gospodarcze (przemysł stoczniowy) i poddane jest wzmożonej presji konkurencyjnej w dotychczas wiodących sektorach, takich jak przeładunek towarów w portach. Traci znaczenie jako ośrodek tranzytu towarów na północ i południe kraju i Europy. Inne ośrodki miejskie zlokalizowane na tym obszarze pełnią przeważnie funkcje administracyjne, a sezonowo funkcje turystyczne. Niska gęstość zaludnienia, rozproszenie i brak integracji funkcjonalnej sieci osadniczej oraz brak dużych ośrodków miejskich są przyczynami niskiej atrakcyjności inwestycyjnej, a w konsekwencji ograniczonego uczestnictwa w

procesach modernizacyjnych i rozwojowych kraju. Dodatkowo niska dostępność przestrzen-
na do głównych ośrodków wzrostu położonych w centralnej Polsce i niewystarczająca na tym
tle dostępność do podstawowych usług publicznych i usług wyższego rzędu, a także nadal
występujące wyspowo problemy społeczne [...] powodują, że znaczne obszary Polski Za-
chodniej i Pomorza Środkowego charakteryzuje rosnąca depopulacja, bezrobocie struktural-
ne, niski poziom aktywności gospodarczej i inwestycyjnej”. Problemy te widoczne są również
w województwie opolskim.

Na tym tle stwierdzono, że „nie tylko Szczecin, ale także Gorzów Wielkopolski, Zielona Góra,
Koszalin [...] mają potencjał kreowania i rozprzestrzeniania procesów rozwojowych w tej czę-
ści kraju, jednak tę możliwość zmniejsza niska jakość powiązań transportowych i funkcjonal-
nych z głównymi, bardziej dynamicznymi, węzłami sieci osadniczej kraju, takimi jak Poznań,
Wrocław, Trójmiasto. Jednocześnie bliskość geograficzna i funkcjonalna Berlina oraz ośrod-
ków miejskich położonych w państwach skandynawskich (w szczególności Kopenhagi) nie
jest wykorzystywana dla zwiększenia potencjału rozwojowego. Przeciwnie – bardzo często
widziana jest jako zagrożenie w kontekście wymywania zasobów [...]. W efekcie te ośrodki
miejskie nie potrafią wykorzystać swojego potencjału, by odegrać znaczącą rolę (w skali kra-
jowej i regionalnej) w kreowaniu wzrostu i tworzeniu miejsc pracy oraz rozprzestrzenianiu
procesów rozwojowych na obszary przylegające”.

Dlatego w KPZK 2030 zapisano, że „złożoność czynników wpływających na procesy rozwojo-
we oraz konieczność skoordynowanego oddziaływania w celu wspomaganie rozwoju [...] Polski Zachodniej i Pomorza Środkowego wymuszają przygotowanie na poziomie krajowym
(z udziałem partnerów samorządowych, gospodarczym i społecznym) strategii o charakterze
makroregionalnym”.

Wskazano także, że niezbędne jest „wzmocnienie powiązań transportowych [...] Pomorza
Środkowego i Polski Zachodniej z Polską Centralną i siecią głównych miast kraju. Obszary te
powinny zostać szybko (do roku 2020) dowiązane do głównych krajowych ośrodków wzro-
stu, przede wszystkim dzięki rozbudowie i modernizacji odpowiedniej jakości infrastruktury
drogowej i kolejowej, a tam, gdzie jest to uzasadnione względami ekonomicznymi, także lot-
niczej. Spowoduje to możliwość wzmocnienia powiązań funkcjonalnych tych obszarów i bę-
dzie sprzyjać rozwojowi”.

W KPZK 2030 dużo uwagi poświęcono przewyżczeniu peryferyjności obszarów przygranicznych. Znalazło to wyraz w następującym zapisie: „obszary zlokalizowane na wewnętrznej granicy UE będą się rozwijały dzięki rozprzestrzenianiu się czynników rozwoju z dużych ośrodków miejskich po obu stronach granicy, korzystając z intensywnych procesów integracyjnych między Polską a krajami UE, szczególnie Niemcami i Czechami. Dodatkowym czynnikiem będzie także współpraca miast oraz obszarów wiejskich leżących po polskiej, słowackiej, czeskiej, niemieckiej [...] stronie. W przyszłości przyczyni się to do wykształcenia transgranicznych obszarów funkcjonalnych (przede wszystkim na granicach z Niemcami, Czechami i częścią Słowacji) [...]. Istotnym czynnikiem dla rozwoju będzie także przygotowanie transgranicznych planów zagospodarowania dla subregionalnych i lokalnych ośrodków miejskich podzielonych granicą oraz ich regionów przygranicznych: Frankfurt-Słubice, Guben-Gubin, Goerlitz-Zgorzelec [...]. Zastosowanie zintegrowanego podejścia do planowania w wymiarze przestrzennym oraz społeczno-gospodarczym w przyszłości przyczyni się do realizacji wspólnych projektów dedykowanych kapitałowi ludzkiemu oraz infrastrukturalnych uzupełniających brakujące elementy sieci transportowej i technicznej, a także rozwiązaniu problemów z zarządzaniem transgranicznymi zasobami wodnymi Odry. [...] Dodatkowym działaniem wspierającym obszary podzielone granicą będzie wzmocnienie wymiaru strategicznego prowadzenia polityki rozwoju. Polegać to będzie na stworzeniu mechanizmów koordynacji i kooperacji w systemie wieloszczeblowego zarządzania na poziomie subregionalnym i lokalnym. Posłuży to budowie odpowiednich zdolności zarządzania rozwojem w zakresie prowadzenia współpracy obszarów przygranicznych. Instytucje publiczne stworzą platformę współpracy z podmiotami niepublicznymi w celu wykorzystania kanałów przepływu informacji oraz wdrażania programów rozwoju”.

9. WNIOSKI DLA POLSKI ZACHODNIEJ WYNIKAJĄCE Z CELU 3 (POPRAWA DOSTĘPNOŚCI TERYTORIALNEJ KRAJU W RÓŻNYCH SKALACH PRZESTRZENNYCH POPRZECZ ROZWIJANIE INFRASTRUKTURY TRANSPORTOWEJ I TELEKOMUNIKACYJNEJ) KPZK 2030

W ramach opisu Celu 3 KPZK 2030, jakim jest poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych (w tym państw zgrupowanych wokół Morza Bałtyckiego) stwierdzono, że: „istniejący w drugiej połowie XX wieku poziom wzajemnej dostępności

przestrzennej największych polskich miast okazał się niewystarczający dla potrzeb gospodarki o charakterze rynkowym. Równolegle nastąpiła szybka dekapitalizacja sieci transportowych (drogowej, kolejowej i dróg wodnych, takich jak Odrzańska Droga Wodna). W efekcie doszło do pogłębienia różnic regionalnych i wykształcenia stref o gorszej dostępności w systemie krajowym (Polska Zachodnia z Wrocławiem i Szczecinem[...]) [...]. Utrwalił się rozkład obszarów o skrajnie niskiej spójności przestrzennej z resztą kraju, m.in. Kotliny Kłodzkiej, wyspy Uznam [...] oraz środkowego Pomorza [...]"

Wskazano także na znaczenie poprawy „wzajemnej dostępności głównych ośrodków miejskich”. Istotne znaczenie ma także poprawa dostępności polskich miast i regionów w przestrzeni europejskiej, a działania obejmą między innymi podniesienie rangi i priorytetu realizacyjnego inwestycji drogowych i kolejowych na trasach Wrocław – Praga oraz Wrocław – Brno – Wiedeń.

W zakresie poprawy dostępności do obszarów peryferyjnych stwierdzono, że: „szczególne działania dedykowane będą regionom takim jak Pomorze Środkowe, [...] i Kotlina Kłodzka. Oprócz priorytetu inwestycyjnego dla dróg i linii kolejowych przebiegających przez te obszary (w tym kierunków Gdańsk – Szczecin, [...] Wrocław – Wałbrzych – Jelenia Góra – Zgorzelec, [...] Wrocław – Brno) wspierane będą także wybrane inwestycje lokalne, takie jak budowa przeprawy na wyspę Uznam [...]"

Wskazano, że „proekologiczna wartość transportu wodnego powinna być uwzględniana w zintegrowanym planowaniu przestrzennym kraju i jego regionów. Niemniej rozwój tego rodzaju transportu musi być skoordynowany z planami gospodarowania wodą w poszczególnych dorzeczach i poddawany ocenie długookresowej racjonalności ekonomicznej. [...] W perspektywie roku 2030 polskie drogi wodne zostaną zmodernizowane do klasy III (zwłaszcza Odrzańska Droga Wodna od Kanału Gliwickiego do Szczecina, wraz z połączeniem kanałami Odra – Sprewa i Odra – Hawela z Berlinem oraz z europejskim systemem dróg wodnych), z zachowaniem istniejących odcinków klas IV i wyższych.”

Dążyć się będzie do odbudowy Odrzańskiej Drogi Wodnej tak, aby osiągnąć na całej jej długości co najmniej III klasę żeglowności z zachowaniem obecnie istniejącej IV i V klasy na odcinkach od Ognicy do Zalewu Szczecińskiego.

Określono rangi-etapy dla inwestycji drogowych w Polsce Zachodniej uwzględniające między innymi uzyskanie do roku 2015 standardu drogi ekspresowej dla powiązań: Wrocław – Łódź, Zielona Góra – Gorzów Wielkopolski – Szczecin, a do roku 2020 dodatkowo także Gniezno – Poznań – Wrocław, Szczecin – Piła – Bydgoszcz, Piła – Poznań, a do roku 2030 Szczecin – Gdańsk, Poznań – Kalisz – Pyrzowice. Rangi-etapy dla inwestycji kolejowych uwzględniają między innymi zmodernizowanie w horyzoncie czasowym roku 2015 do szybkości 120-200 kilometrów na godzinę następujących szlaków: E20 Kunowice – Poznań – Warszawa, CE30 Zgorzelec – Wrocław – Opole, E59 Wrocław – Rawicz, E59 Poznań – Kościan, E59 Szczecin – Stargard Szczeciński – Krzyż, CE59 Szczecin – Goleniów. Do roku 2020 dodatkowo zakłada się zmodernizowanie do takiej szybkości następujących linii kolejowych: E30 Opole – Katowice, E59 Krzyż – Poznań, E59 Kościan – Rawicz, , 401 Goleniów – Wysoka Kamieńska.

10. WNIOSKI DLA POLSKI ZACHODNIEJ WYNIKAJĄCE Z CELU 5 (ZWIĘKSZENIE ODPORNOŚCI STRUKTURY PRZESTRZYNNEJ KRAJU NA ZAGROŻENIA NATURALNE I UTRATY BEZPIECZEŃSTWA ENERGETYCZNEGO ORAZ KSZTAŁTOWANIE STRUKTUR PRZESTRZENNYCH WSPIERAJĄCYCH ZDOLNOŚCI OBRONNE PAŃSTWA) KPZK 2030

Dużo uwagi poświęcono kwestii bezpieczeństwa energetycznego wskazując że „problem dodatkowo potęguje rozmieszczenie elektrowni. Są one zlokalizowane głównie w południowej oraz centralnej części kraju, co zwiększa znaczenie krajowych sieci przesyłowych dla bezpieczeństwa energetycznego. Stan sieci dystrybucyjnych wpływa także na perspektywy rozwojowe poszczególnych części kraju, np. stanowi jedną z najpoważniejszych barier rozwojowych Polski Północnej. Także sytuacja w zakresie zabezpieczenia dostaw energii do niektórych największych miast (Warszawa, Wrocław, Poznań, Szczecin) jest niezadowolająca i może stanowić poważną barierę rozwojową. Największe braki przepustowości (mocy) systemu przesyłowego gazu występują na obszarze Pomorza Środkowego i Polski Zachodniej”.

W związku z opisanymi deficytami w KPZK 2030 zakłada się rozbudowę szeregu połączeń energetycznych, celem poprawy bezpieczeństwa zasilania dużych miast oraz Polski Północnej.

W KPZK 2030 zostały także podjęte kwestie bezpieczeństwa powodziowego. Do Polski Zachodniej odniesiono następujące zapisy: „Z obserwacji prowadzonych przez IMGW [...] wynika, że powódzie opadowe występują najczęściej w górnej części dorzecza Odry, szczególnie

w zlewni Nysy Kłodzkiej [...]. Powodzie roztopowe najczęściej występują w środkowej części dorzecza Odry, w zlewni Warty [...]. Groźne mogą być powodzie sztormowe w ujściach Odry i Wisły”. Stwierdzono, że konsekwencją zmian klimatycznych będzie między innymi: „nasilenie intensywności opadów letnich i zimowych, co będzie prowadzić do eskalacji wielkości i częstotliwości zagrożenia powodziowego oraz osuwiskowego, wzrost zagrożenia powodziowego w dolnych odcinkach Odry i Wisły wskutek nasilenia zjawisk lodowych prowadzących do powstawania zatorów, [...] zwiększenie aktywności Morza Bałtyckiego” – czego wynikiem będzie „wzmoczona abrazja brzegów morskich oraz zwiększające się podtopienia w pasie nadmorskim”.

11. NAJWAŻNIEJSZE WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z DIAGNOZY STRATEGICZNEJ POLSKI ZACHODNIEJ

Polska Zachodnia obejmuje 31% powierzchni i 26% ludności kraju. W 2009 roku na jej terenie wypracowano 26% PKB kraju.

Diagnoza strategiczna Polski Zachodniej pozwoliła na określenie najważniejszych uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych rozwoju makroregionu. Do uwarunkowań zewnętrznych zaliczono między innymi globalizację wpływającą na zasadniczą zmianę paradygmatów rozwojowych oraz członkostwo w Unii Europejskiej dające wiele korzyści, ale wymagające również przyjęcia kompromisowych kierunków polityki rozwoju. Inne istotne uwarunkowanie zewnętrzne dotyczy otoczenia międzynarodowego Polski Zachodniej bowiem: (1) położenie geopolityczne sprzyja nawiązywaniu relacji międzynarodowych, (2) otoczenie międzynarodowe wywiera silną presję ekonomiczną, (3) potrzebna jest wizja rozwoju Polski Zachodniej w orbicie silnego oddziaływania metropolii Berlina oraz innych biegunów wzrostu, (4) najbliżsi sąsiedzi są głównymi partnerami gospodarczymi Polski, (5) najbliższe sąsiedztwo granicy generuje coraz słabsze impulsy rozwojowe na poziomie lokalnym, (6) w relacjach transnarodowych wymagane są liczne inwestycje infrastrukturalne, (7) w relacjach międzynarodowych widoczne są pola konfliktów, ale i możliwej synergii, a także (8) potrzebna jest wizja rozwoju metropolii Szczecin i jej oddziaływania w relacjach transgranicznych. Uwarunkowaniem zewnętrznym jest także konkurencja wewnątrz krajowa, a najważniejsze wnioski z analizy uwarunkowań wskazują że: (1) prognozy liczby ludności Polski Zachodniej są raczej optymistyczne na tle procesów zachodzących w całej Polsce i Europie (w tym przypadku zdecy-

dowanie odmienne są wartości wskaźników dla województwa opolskiego), (2) w utrzymaniu potencjału ludnościowego duże znaczenie mają migracje zagraniczne, (3) sytuacja na rynku pracy jest raczej korzystna na tle innych województw, ale wiele zależy od zagranicznych migracji zarobkowych, (4) system edukacji wymaga silniejszego powiązania z rynkiem pracy, (5) potencjał naukowo-gospodarczy wymaga zwiększenia konkurencyjności, (6) Polska Zachodnia jest regionem o wysokiej atrakcyjności dla inwestorów, (7) wysoka konkurencyjność turystyczna ulega nieznacznemu osłabieniu oraz (8) dostępność środków europejskich wymaga dużej aktywności samorządów regionalnych i lokalnych.

Analiza uwarunkowań wewnętrznych rozwoju makroregionu wskazuje na: (1) zasoby naturalne (Polska Zachodnia dysponuje bardzo istotnymi zasobami złóż mineralnych wymagającymi ochrony np. złoża węgla brunatnego; (2) zasoby przyrodnicze stwarzające Polsce Zachodniej duże możliwości rozwoju, np. wysokiej jakości grunty rolne mogą być podstawą rozwoju produkcji rolnej i przetwórstwa rolno-spożywczego, (3) spójność społeczno-gospodarczą (jednak w wielu aspektach Polska Zachodnia jest silnie zróżnicowana wewnętrznie, np. w zakresie rozmieszczenia potencjałów społeczno-gospodarczych i środowiskowych), (4) spójność komunikacyjną (Polska Zachodnia wymaga poprawy wewnętrznej spójności transportowej, a dostęp do szerokopasmowego internetu nie jest jej silną stroną), (5) siłę gospodarczą makroregionu (Polska Zachodnia charakteryzuje się relatywnie przeciętną produktywnością, stanowi mozaikę różnych sektorów gospodarki, których część wybija się na tle kraju, a ponadto część jest wspólna dla wszystkich województw Polski Zachodniej, powstające struktury klastrowe i inne formy współpracy sieciowej mają potencjał rozwoju w całym regionie Polski Zachodniej, a turystyka ma duży potencjał sieciowania i odgrywania coraz większej roli w rozwoju Polski Zachodniej), (6) zasoby ludzkie (potencjał dydaktyczno-edukacyjny odpowiada potencjałowi ludnościowemu, a kwalifikacje ludności Polski Zachodniej wychodzą naprzeciw oczekiwaniom rozwoju opartego na wiedzy), (7) innowacyjność (Polska Zachodnia potrzebuje zasadniczego zwiększenia innowacyjności gospodarki, przemysł jest relatywnie słabo włączony w kooperację w zakresie innowacji, a potencjał badawczo-rozwojowy skoncentrowany jest w Poznaniu, Wrocławiu, a także w Szczecinie), (8) przedsiębiorczość (Polska Zachodnia jest regionem o wysokiej przedsiębiorczości, a może się ona rozwijać dzięki dobrze wykształconej sieci instytucji otoczenia biznesu), (9) kapitał ludzki (Polska Zachodnia jest bogata w instytucje i organizacje społeczne, mieszkańcy relatywnie

chętniej wykazują aktywność na rzecz swoich społeczności lokalnych, niż biorą udział w wyborach i włączają się w struktury organizacyjne, a siłą jest aktywność instytucji kultury), (10) bezpieczeństwo energetyczne (Polska Zachodnia dysponuje znaczącymi zasobami energetycznymi, a także możliwościami wykorzystania odnawialnych źródeł energii, ale pomimo dodatniego bilansu energetycznego wymaga licznych inwestycji).

Na tej podstawie określono pozycję Polski Zachodniej na tle wyzwań rozwoju społeczno-gospodarczego Polski do roku 2020. W zakresie rozwoju funkcji metropolitalnych wskazano, że wszystkie stolice województw Polski Zachodniej rozwijają swoje funkcje metropolitalne, niezależnie od potencjału ludnościowego, subregionalne bieguny wzrostu są istotnym czynnikiem wypełniającym przestrzeń rozwojową Polski Zachodniej, a rozwój ośrodków subregionalnych i lokalnych wychodzi naprzeciwko wyzwaniom przed jakimi stoją obszary wiejskie. W obszarze innowacyjności potwierdzono, że rozwój innowacyjnej gospodarki wymaga stworzenia silnego systemu wspierania innowatorów, a brak silnych relacji między kluczowymi uczelniami Polski Zachodniej przyczynia się do obniżania jej potencjału rozwojowego. W zakresie jakości życia pokazano, że jakość życia powinna być coraz częściej traktowana jako jeden z najważniejszych czynników lokalizacji nowoczesnych branż, wskaźniki infrastrukturalne są wysokie, lecz nie mówią o jej jakości. Polska Zachodnia potrzebuje działań zwiększających bezpieczeństwo zdrowotne mieszkańców, rozwój kultury jest mocno zróżnicowany i nie odpowiada w pełni potencjałowi ludnościowemu oraz położeniu przygranicznemu Polski Zachodniej, a poziom bezpieczeństwa powodziowego i energetycznego pozostawia wiele do życzenia.

Wymienione wyżej potrzeby Polski Zachodniej wskazują konieczność koncentracji na szeroko rozumianej polityce miejskiej (miast i otaczających je obszarów), a w szerszym kontekście (ponadregionalnym) na poszukiwaniu specjalizacji całego obszaru Polski Zachodniej. Istotne jest, by specjalizacja Polski Zachodniej wpisywała się w ogólnoeuropejski trend polegający na poszukiwaniu tzw. inteligentnej specjalizacji („smart specialization”), a jednocześnie pozwalała osiągnąć realne przewagi konkurencyjne.

12. WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z POZYCJI WOJEWÓDZTW POLSKI ZACHODNIEJ W UNII EUROPEJSKIEJ

Województwa Polski Zachodniej stanowią jednostki terytorialne typu NUTS 2 (*Nomenclature of Units for Territorial Statistics* - Nomenklatura Jednostek Statystyki Terytorialnej) stanowiące podstawowy układ terytorialny interwencji europejskiej polityki spójności. Równocześnie województwa Polski Zachodniej stanowią dwie z sześciu jednostek terytorialnych typu NUTS 1 w Polsce - Północno-Zachodnią i Południowo-Zachodnią. W piątym raporcie kohezyjnym zaprezentowanym w listopadzie 2010 roku przedstawiono pozycję 274 regionów typu NUTS 2 w Unii Europejskiej. Pozycja polskich regionów, z wyjątkiem Mazowsza, jest na tym tle bardzo niekorzystna bowiem występują one w większości przypadków w najgorszych klasach, jednak województwa Polski Zachodniej wyróżniają się znacznie lepszą sytuacją niż regiony Polski Wschodniej (Tabela 1).

Tabela 1 Pozycja województw Polski Zachodniej na tle innych województw według V Raportu Kohezyjnego

Wskaźnik	D	L	O	W	Z	Pozostałe regiony
Produktywność w usługach i przemyśle w 2007 - 6 klas	6	6	6	5	6	jedno-4, jedno-5, dziewięć - 6
Gospodarstwa domowe z dostępem do szerokopasmowego internetu w 2009 - 6 klas	3	3	3	3	3	siedem - 3, cztery - 5
Indeks konkurencyjności w 2010 - 6 klas	4	5	5	4	5	dwa - 3, trzy - 4, pięć - 5, jedno - 6
Udział ludności w wieku 30-34 lat z wykształceniem wyższym w 2008 - 5 klas	3	4	4	4	3	jedno - 1, osiem - 3, dwa - 4
Wskaźnik zatrudnienia w wieku 20-64 lat w 2008 - 6 klas	5	5	5	4	6	jedno - 3, cztery - 4, sześć - 5
Wcześniej kończący edukację w wieku 18-24 lata w 2007-2009 - 6 klas	1	2	1	1	2	jedenastcie - 1
Wydatki na B+R w 2007 - 5 klas	5	5	5	4	5	jedno - 3, cztery - 4, sześć - 5
Wskaźnik bezrobocia w 2008 - 5 klas	5	4	4	4	5	jedno - 2, pięć - 3, cztery - 4, jedno - 5
Udział ludności zagrożonej ubóstwem w 2008 - 5 klas	3	4	3	4	4	dwa - 2, jedno - 3, cztery - 4, cztery - 5
Zdolności oczyszczania zanieczyszczeń wody w 2007 - 6 klas	1	4	2	1	5	pięć - 1, dwa - 3, trzy - 4, jedno - 5
Inwestycje publiczne na mieszkańca według parytetu siły nabywczej 2002-2006 - 6 klas	5	6	6	6	6	jedno - 5, dziesięć - 6
Indeks regionalnej innowacyjności 2006 5 klas	4	5	5	5	5	cztery - 4, siedem - 5

Uwagi: D = Dolnośląskie, L = Lubuskie, O = Opolskie, W = Wielkopolskie i Z = Zachodniopomorskie.

Źródło: Investing in Europe's future. Fifth report on economic, social and territorial cohesion, European Commission, Brussels, November 2010 oraz Investing in Europe's future. Fifth report on economic, social and territorial cohesion. Foreword. Summary. Conclusions. Maps and Comments, European Commission, Brussels, November 2010.

W przypadku produktu krajowego brutto na mieszkańca według parytetu siły nabywczej, dane te pokazują bardzo dobrą pozycję w Polsce województwa Dolnośląskiego i Wielkopolskiego.

skiego, zarówno ze względu na osiągnięty poziom, jak też przyrosty zarejestrowane w ostatnich 11 latach (Tabela 2). Znacznie gorszą pozycję ze względu na już osiągnięty poziom i przyrosty PKB na mieszkańca mają województwa: Lubuskie, Opolskie i Zachodniopomorskie.

Tabela 2 PKB na mieszkańca według parytetu siły nabywczej w odniesieniu do UE 27=100 w latach 1997-2009

Województwo	1997	2008	2009	Zmiana
Mazowieckie	62,9	89,9	97,3	+34,4
Śląskie	49,9	61,6	65,2	+15,3
Wielkopolskie	46,3	57,4	64,6	+18,3
Dolnośląskie	46,0	61,3	66,3	+20,3
Zachodniopomorskie	44,3	51,7	53,4	+9,1
Pomorskie	43,5	54,1	59,2	+15,7
Lubuskie	40,5	48,9	51,9	+11,4
Opolskie	40,1	48,3	49,7	+9,6
Kujawsko-Pomorskie	39,0	49,2	51,5	+12,5
Łódzkie	39,0	53,1	55,5	+16,1
Małopolskie	39,0	49,2	52,2	+13,2
Podlaskie	35,4	41,6	44,8	+9,4
Warmińsko-Mazurskie	35,2	42,3	44,9	+9,7
Lubelskie	33,6	39,6	40,9	+7,3
Podkarpackie	33,4	39,3	41,6	+8,2
Świętokrzyskie	33,3	45,6	47,2	+13,9
Polska	44,2	57,1	60,8	+16,6

Źródło: obliczenia własne na podstawie: Produkt krajowy brutto. Rachunki regionalne, Główny Urząd Statystyczny i Urząd Statystyczny w Katowicach, Warszawa-Katowice, 2011 i wcześniejsze wydania.

13. WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z ANALIZY SWOT

W trakcie prac nad strategią przeprowadzono dwukrotnie warsztaty celem określenia silnych i słabych stron oraz zagrożeń i szans rozwojowych Polski Zachodniej. Była to pierwsza taka analiza w Polsce przeprowadzona kompleksowo nie dla poszczególnych województw makroregionu, ale dla całej Polski Zachodniej. W jej trakcie starano się koncentrować uwagę na tym co jest wspólne (specyficzne) dla całego makroregionu oraz na tym co wyróżnia Polskę Zachodnią na tle całego kraju, ale również pod kątem wpływu na rozwój całego państwa (Tabela 3).

Tabela 3 Analiza SWOT Polski Zachodniej

MOCNE STRONY	
1.	Dogodne położenie geograficzne
2.	Zasoby surowców mineralnych (miedź, srebro, węgiel brunatny, gaz ziemny, ropa naftowa, kamień wapienny i kruszywa)
3.	Rzeka Odra jako czynnik integrujący przestrzeń społeczno-gospodarczą i przyrodniczą
4.	Rozwinięte funkcje metropolitalne Wrocławia, Poznania i Szczecina
5.	Rozwinięte funkcje „bramowe” Szczecina i Świnoujścia
6.	Rozwinięte szkolnictwo na poziomie zasadniczym zawodowym
7.	Szkoły wyższe jako niezbędny element rozwoju kapitału ludzkiego
8.	Wysoka atrakcyjność inwestycyjna podregionów do lokalizacji różnorodnych branż, w tym zaawansowanych technologicznie
9.	Atrakcje turystyczne – w szczególności morze i góry, jeziora, duże obszary leśne, różnorodność przyrody
10.	Wysoka produktywność rolnictwa i przemysłu
11.	Rozwinięty przemysł wydobywczy
12.	Rozwinięty przemysł przetwórczy i energetyczny (np. producentów pojazdów, statków, maszyn i urządzeń, sprzętu elektrycznego i elektronicznego, wyrobów chemicznych, mebli i innych artykułów związanych z przemysłem drzewnym, artykułów spożywczych)
13.	Rozwinięte usługi np. portowe, medyczne, zdrowotne, wypoczynkowe
14.	Rozwinięte i działające klastry (chemiczny, meblarski, motoryzacyjny, IT, mięsno-wędliniarski, piekarsko-cukierniczy, energetyczny, budowlany, kotlarski, turystyczny, morski)
15.	Otwarcie społeczne na nowoczesne technologie
16.	Wysoka aktywność społeczna
17.	Wysoka przedsiębiorczość mieszkańców
18.	Doświadczenie firm i instytucji otoczenia biznesu w kontaktach międzynarodowych (głównie z Niemcami)
19.	Korzystne warunki dla rozwoju OZE
20.	Doświadczenie we współpracy i poparcie polityczne dla rozwoju Polski Zachodniej na poziomie samorządów wojewódzkich
SŁABE STRONY	
1.	Brak realizacji inicjatywy budowy Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego (CETC-ROUTE65)
2.	Zbyt małe nakłady inwestycyjne związane z Odrą (inwestycje przeciwpowodziowe oraz związane z żeglugą)
3.	Utrzymujące się obszary biedy
4.	Starzenie się społeczeństwa
5.	Niska produktywność w usługach rynkowych
6.	Słaba współpraca ośrodków akademickich i instytucji wspierania innowacji
7.	Zbyt mała aktywność pracowników naukowych w konkurowaniu o fundusze na badania oraz słabe więzi współpracy wewnątrz makroregionu między ośrodkami akademickimi
8.	Niska spójność komunikacyjna oraz braki w infrastrukturze drogowej, kolejowej
9.	Dekapitalizacja infrastruktury technicznej
10.	Słabość szkolnictwa na poziomie średnim zawodowym
11.	Niedopasowanie oferty szkolnictwa wyższego do wymagań rynku pracy
12.	Małe możliwości współpracy między ośrodkami edukacyjnymi i badawczo-rozwojowymi wobec znacznych różnic potencjałów
13.	Słabe więzi innowacyjne przemysłu
14.	Polaryzacja wewnątrz makroregionu (Wrocław i Poznań)

15. Obawy przed brakiem współpracy na poziomie administracji samorządowej
SZANSE
1. Wykorzystanie prorozwojowe efektów silnego sąsiedztwa zagranicznego (Niemcy, w szczególności Berlin, Czechy, Szwecja) – gospodarka, innowacje
2. Polityki UE i krajowe ukierunkowane na wzrost konkurencyjności i innowacji stwarzające możliwość wykorzystania atutów makroregionu (w relacjach z zagranicą i z resztą kraju)
3. Wzrost zainteresowania inwestorów zewnętrznych, turystów i potencjalnych mieszkańców jako efekt wspólnej promocji gospodarczej i eksponowania wysokiej jakości życia
4. Polityka państwa zapewniająca bezpieczeństwo energetyczne w oparciu o różnorodny potencjał makroregionu (tradycyjne źródła energii, energetyka jądrowa, OZE, energetyka niekonwencjonalna)
5. Wzrost świadomości problemów Polski Zachodniej na szczeblu rządowym, skutkujący wsparciem makroregionu w budowaniu relacji z Niemcami oraz wsparciem wykorzystania potencjałów tej części kraju (np. Odra)
6. Zmiana postrzegania Polski Zachodniej jako obszaru mało zintegrowanego przyczyniająca się do budowania korzystnego klimatu współpracy
ZAGROŻENIA
1. Atrakcyjność zagranicznych rynków pracy – osłabienie kapitału ludzkiego
2. Depopulacja przygranicznego obszaru Niemiec – redukcja rynku
3. Atrakcyjność inwestycyjna innych obszarów Polski i krajów o taniej sile roboczej – przenoszenie działalności gospodarczej poza obszar makroregionu
4. Silna konkurencja ze strony biznesu niemieckiego wspierana polityką rządu federalnego – osłabienie potencjału gospodarczego
5. Wystąpienie konfliktów wokół: rurociągu NORDSTREAM, marginalizacji znaczenia Odry, korytarzy transportowych, polityki transportowej Czech – osłabienie możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego

Źródło: Diagnoza strategiczna Polski Zachodniej, W. Dziemianowicz, J. Szlachta, listopad 2011.

14. WIZJA ROZWOJU POLSKI ZACHODNIEJ

Nasza wizja Polski Zachodniej jest następująca:

„Polska Zachodnia – region dorzecza Odry... otwarty, atrakcyjny, mobilizujący, kreatywny, współpracujący”

Tak hasłowo sformułowana wizja może wydawać się nieambitna, stawiająca przed administracją mało wymagające zadania. Jednak tak nie jest. Obecnie nie można mówić o wytworzonym funkcjonalnym regionie Polski Zachodniej. Na dzień dzisiejszy mamy przykłady różnorodnej współpracy, w tym inicjatywę współpracy pięciu województw Polski Zachodniej. Jednak do wytworzenia zwartego regionu, pełniącego funkcję integrującą, stwarzającego jako całość warunki rozwoju dla wszystkich podmiotów tu zlokalizowanych jest jeszcze dale-

ko. Dlatego funkcjonowanie Polski Zachodniej jako zwartego regionu jest **dużym wyzwaniem**.

Jednocześnie obecnie i w przyszłości elementem spajającym obszar Polski Zachodniej jest i będzie Odra wraz z jej dorzeczem. Odra jest rzeką międzynarodową, której wielowymiarowe znaczenie – w interesie całej Polski – powinno wzrastać. Dlatego wymiar geograficzny położenia województw Polski Zachodniej powinien się znaleźć w wizji rozwoju, podkreślając jednocześnie, że przestrzeń (dorzecze Odry) jest elementem spajającym różnorodne podmioty funkcjonujące na danym obszarze. Najistotniejsze są zatem cechy tego regionu, które są oczekiwane i pożądane z punktu widzenia polityki rozwojowej.

W perspektywie do roku 2020 Polska Zachodnia powinna stać się regionem:

- **otwartym** – pod wieloma względami. Otwartość oznacza dostępność komunikacyjną, ale również tolerancję dla różnych kultur. Szczególnie w najbliższym czasie konieczne będzie otwieranie się na różnorodne idee, innowacje oraz otaczającą wszystkich wiedzę;
- **atrakcyjnym** – dla trzech podstawowych podmiotów dokonujących wyborów w przestrzeni. Tymi podmiotami są przedsiębiorcy, mieszkańcy oraz turyści. To pod ich kątem Polska Zachodnia musi budować swoje przewagi lokalizacyjne prezentując korzystną dynamikę zmian w porównaniu z sąsiadami i innymi regionami w Europie;
- **mobilizującym** – przede wszystkim potencjał endogenny. W obecnych czasach pozostawanie biernym oddala jednostki i grupy społeczne od liderów. Celem współdziałania pięciu województw w ramach Polski Zachodniej powinno być pozytywne mobilizowanie ludzi i instytucji na rzecz realizacji wyzwań. Będzie to wymagało wspierania rozwoju przedsiębiorczości, pobudzania aktywności społecznej i wyzwalaania pozytywnych cech kapitału społecznego;
- **kreatywnym** – na możliwie wielu obszarach aktywności społeczno-gospodarczej. Nie bez przyczyny „kreatywność” jest modnym sformułowaniem zakorzenionym w dyskusji o regionach najbardziej konkurencyjnych. To wzrostowi kreatywności ludzi powinna służyć dobrze zorganizowana edukacja i nauka. Jednocześnie środowisko dla ludzi kreatywnych najlepiej określają rozwinięte instytucje kultury i wysoka jakość życia;

- **współpracującym** – przede wszystkim w poszukiwaniu efektów synergii. Sąsiedztwo krajowe i zagraniczne stwarza wiele możliwości osiągnięcia korzyści, stawia również wymagania, a współpraca powinna sprzyjać integracji, wymianie doświadczeń, wzajemnym inspiracjom. Nowoczesny region, to region włączony w wartościowe sieci współpracy, tworzone przez administrację, przedsiębiorców (klastry), czy naukę.

15. CEL STRATEGII ROZWOJU POLSKI ZACHODNIEJ DO ROKU 2020

Strategia Rozwoju Polski Zachodniej jest jednym z elementów kształtujących trajektorię rozwojową makroregionu do roku 2020. Równocześnie strategia ta wpisuje się w programowanie strategiczne rozwoju regionalnego w Polsce w średniookresowym horyzoncie czasowym, a najważniejszym dokumentem będącym odniesieniem dla wszystkich strategii terytorialnych do roku 2020 jest „Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie”, której cel strategiczny został określony następująco: „Tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów kraju w taki sposób aby sprzyjać długofalowemu rozwojowi gospodarczemu kraju, jego spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej oraz integracji z Unią Europejską”.

Przyjmuje się zatem następujące przełożenie tego celu ogólnej polityki regionalnej w Polsce do roku 2020 dla SRPZ:

Celem Strategii Rozwoju Polski Zachodniej jest wykorzystanie potencjału współpracy międzywojewódzkiej dla tworzenia warunków wzrostu konkurencyjności regionów Polski Zachodniej oraz przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów makroregionu w taki sposób, aby sprzyjać długofalowemu rozwojowi gospodarczemu, spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej oraz integracji z Unią Europejską.

16. SPECYFIKA DZIAŁAŃ ROZWOJOWYCH PODEJMOWANYCH W POLSCE, W TYM W POLSCE ZACHODNIEJ

W warunkach gospodarki rynkowej możliwości sektora publicznego w zakresie stymulowania rozwoju społeczno-gospodarczego słabiej rozwiniętych regionów Unii Europejskiej są bardzo ograniczone. Wynika to między innymi z rosnącej wrażliwości na reguły dopuszczalności pomocy publicznej. Oznacza to, że w nadchodzących latach możliwości wspierania będą doty-

czyły przede wszystkim czynników podażowych. Dlatego w okresie 2014-2020 podstawowe znaczenie będzie miało oddziaływanie na jakość kapitału ludzkiego, parametry środowiska biznesowego oraz stan infrastruktury technicznej. Bezpośrednie oddziaływanie na sektor produkcyjny będzie skoncentrowane na sektorze małych i średnich przedsiębiorstw, dotyczyło przede wszystkim wsparcia innowacyjności oraz odbywało się w coraz większym zakresie za pomocą instrumentów zwrotnych. Wiodąca rola Strategii Europa 2020 oznacza podporządkowanie EPS wdrażaniu celów tej strategii.

Nieudane i udane doświadczenia stymulowania trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego słabszych regionów w warunkach gospodarki rynkowej potwierdzają, że istnieje szereg bezdyskusyjnych warunków brzegowych skutecznego pobudzania takiego rozwoju. Niezbędne środki finansowe projektowane i alokowane w wieloletnim horyzoncie czasowym warunkują i zarazem umożliwiają realizację dobrej strategii rozwojowej, jednak ich dostępność nie jest warunkiem wystarczającym do odniesienia sukcesu. Należy mieć na uwadze następujące elementarne warunki przełamania syndromu zacofania i biedy regionu:

- 1) Rozwój powinien bazować przede wszystkim na endogenicznych zasobach regionu.
- 2) Jakość kapitału ludzkiego ma decydujący wpływ na sukces strategii.
- 3) Niezbędne jest partnerstwo na rzecz rozwoju ze strony najważniejszych interesariuszy.
- 4) Patologie życia społecznego, takie jak korupcja skutecznie niwelują najlepsze strategie rozwojowe.
- 5) Większe szanse na sukces mają społeczności otwarte na zmiany, akceptujące różnorodność.
- 6) Trudno jest osiągnąć sukces w warunkach braku przyzwoitej dostępności terytorialnej.
- 7) Niezbędna jest elementarna sprawność administracji publicznej.
- 8) Istotne znaczenie ma lokalizacja silnych ośrodków metropolitalnych, będących lokomotywami zmian innowacyjnych.

Polska Zachodnia spełnia te wszystkie warunki brzegowe, czego wyrazem jest między innymi efektywna współpraca samorządów wojewódzkich oraz najwyższa pozycja trzech województw makroregionu w zagospodarowaniu środków rezerwy programowania w latach 2007-2013.

17. CELE SZCZEGÓŁOWE STRATEGII ROZWOJU POLSKI ZACHODNIEJ DO ROKU 2020

Ze względu na charakter tej strategii cele szczegółowe powinny dotyczyć problemów istotnych dla całego makroregionu, względnie przynajmniej dla dwu lub więcej województw Polski Zachodniej. Wyjątkowe znaczenie mogą zyskać cele szczegółowe i podejmowane w ich ramach działania zorientowane na tworzenie różnorodnych sieci współpracy. Dodatkowo realizacja poszczególnych celów szczegółowych powinna tworzyć wartość dodaną dla całej Polski wzmacniając potencjał rozwojowy kraju.

Na podstawie zapisów porozumienia województw oraz przeprowadzonych prac analityczno-studialnych proponuje się następującą listę celów szczegółowych strategii (prezentowana kolejność nie wynika z hierarchii ważności):

- I. Poprawa stanu bezpieczeństwa energetycznego oraz środowiskowego, w szczególności powodziowego.**
- II. Poprawa poziomu spójności i dostępności terytorialnej Polski Zachodniej w układzie międzyregionalnym.**
- III. Tworzenie warunków dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego w skali całego makroregionu.**
- IV. Wspieranie rozwoju sieci współpracy ośrodków naukowo-technologicznych i akademickich Polski Zachodniej oraz rozwijanie innych elementów gospodarki opartej na wiedzy.**
- V. Stymulowanie kompleksowego rozwoju osi odrzańskiej.**
- VI. Rozwój i sieciowanie funkcji metropolitalnych w ośrodkach wojewódzkich Polski Zachodniej.**
- VII. Tworzenie wspólnego produktu turystycznego Polski Zachodniej.**
- VIII. Osiągnięcie nowej jakości współpracy transgranicznej.**

Lista ta nie wyczerpuje oczywiście sfer efektywnej współpracy międzywojewódzkiej w ramach Polski Zachodniej obejmując najważniejsze wspólnie zidentyfikowane cele szczegółowe o charakterze i zasięgu makroregionalnym. Lista ta jest spójna z priorytetowymi obszarami wsparcia, jakie zostały określone w porozumieniu województw z dnia 26 sierpnia 2010 roku (komunikacja, społeczeństwo informacyjne, nauka oraz jej współpraca z gospodarką, bezpie-

czeństwo energetyczne, zasoby wodne i ochrona przeciwpowodziowa, planowanie przestrzenne i rozwój miast, turystyka).

18. CEL I. POPRAWA STANU BEZPIECZEŃSTWA ENERGETYCZNEGO ORAZ ŚRODOWISKOWEGO, W SZCZEGÓLNOŚCI POWODZIOWEGO

(1) OPIS PROBLEMU

Jak wynika między innymi z zapisów najważniejszych dokumentów strategicznych, takich jak Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego do roku 2020 oraz koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, stan bezpieczeństwa energetycznego oraz środowiskowego, w tym powodziowego Polski Zachodniej jest zróżnicowany. Jak przytoczono już wcześniej na podstawie zapisów KPZK 2030 w niektórych częściach makroregionu stan bezpieczeństwa energetycznego jest krytycznie niski, stanowiąc ograniczenie dla rozwoju gospodarczego. Problemy energetyczne Polski Zachodniej wynikają ze struktury przestrzennej energetyki zawodowej oraz zdekapitalizowania sieci przesyłowej i dystrybucyjnej, co powoduje zagrożenia w zakresie zabezpieczenia dostaw energii przede wszystkim do największych miast makroregionu. Polska Zachodnia praktycznie pokrywa się z dorzeczem Odry w naszym kraju, a wszystkie typy zagrożeń powodziowych występują na Odrze i jej dopływach. Dodatkowo jest to potęgowane zmianami klimatycznymi. Istotną kwestią pozostaje zapewnienie w Polsce Zachodniej niezbędnych dyspozycyjnych zasobów wodnych odpowiedniej jakości.

(2) KIERUNKI DZIAŁAŃ

W KPZK 2030 zaproponowano szereg działań służących wzrostowi bezpieczeństwa energetycznego kraju, a znacząca ich część ma bezpośrednie odniesienia do sytuacji Polski Zachodniej. Zakłada się między innymi: (1) zwiększenie stopnia bezpieczeństwa energetycznego poprzez rozbudowę systemu połączeń energetycznych z Niemcami, (2) rozbudowę połączeń wewnątrz kraju oraz poprawę bezpieczeństwa zasilania dużych miast i Polski Północnej, (3) budowę oraz proekologiczną modernizację elektrowni systemowych, (4) zapewnienie alternatywnych dróg dostaw gazu ziemnego i ropy naftowej oraz znaczące zwiększenie pojemności magazynów gazu, (5) zwiększenie możliwości wydobycia gazu ziemnego na terytoriach Polski, w tym ze złóż niekonwencjonalnych, (6) zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz (7) ochronę złóż kopalin energetycznych.

Dla rozwoju Polski Zachodniej szczególne znaczenie ma realizacja punktów 1 i 2. Wśród czterech miast Polski wymienianych jako znajdujące się w szczególnie krytycznej sytuacji ze względu na bezpieczeństwo energetyczne zidentyfikowano trzy znajdujące się w obszarze Polski Zachodniej: Wrocław, Poznań i Szczecin co oznacza priorytet inwestycyjny dla tych ośrodków. Dla zapewnienia bezpieczeństwa pracy Krajowego Systemu Energetycznego w Polsce Północnej zakłada się budowę nowych linii przesyłowych 400 kv na kierunkach Bełchatów – Poznań i Poznań – Słupsk oraz budowę rezerwy mocy interwencyjnej. Wśród priorytetowych inwestycji elektroenergetycznej sieci przesyłowej przewidywanych do realizacji do roku 2020 wyróżniono między innymi następujące linie w Polsce Zachodniej: Dobrzeń – Wrocław, Kromolice – Pątnów, Piła Krzewina – Bydgoszcz Zachód, Plewiska – granica w Eisenhuettenstadt, Czarna – Polkowice, Pasikurówice – Wrocław, Świebodzice - Wrocław, Krajnik – Baczyna, Mikułowa – Świebodzice, Plewiska – Piła – Krzewina – Żydowo, Polkowice – Zielona Góra, Zielona Góra – Baczyna, Krajnik – Pomorzany (Szczecin), Morzyczyn – Pomorzany (Szczecin), Glinki – Reclaw. Ich realizacja powinna zasadniczo poprawić bezpieczeństwo energetyczne Polski Zachodniej.

Lista inwestycji związanych z zagranicznymi dostawami gazu obejmuje budowę terminalu gazu skroplonego w Świnoujściu oraz rozbudowę łącznika Polska-Niemcy w Lasocinie, rozbudowany zostanie poziomy magazyn gazu ziemnego w Wierzchowicach. Warto zauważyć, że Polska Zachodnia ma korzystniejsze niż przeciętnie warunki dla zwiększenia produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz że szczególnej ochronie prawnej będą podlegały złoża węgla brunatnego na obszarze legnickim, lubińskim oraz w okolicach Gubina i Brodów.

Jak stwierdzono w KPZK 2030 w zakresie zabezpieczenia przed ekstremalnymi zjawiskami naturalnymi i antropogenicznymi, podstawowe znaczenie mają działania w obszarze związanym z gospodarką wodną, a jednocześnie są to przedsięwzięcia o największej wartości. Niezbędne są przede wszystkim działania regulacyjne, bowiem: „prowadzenie racjonalnej polityki przeciwpowodziowej i przeciwdziałanie skutkom suszy wymaga oparcia w regulacyjnych i integracyjnych funkcjach planowania przestrzennego. Umożliwia to, poza lokalizacją inwestycji infrastrukturalnych, wykorzystanie nietechnicznych metod spowolnienia odpływu wód wezbraniowych i opadowych z obszaru zlewni rzek wylewających przez wykorzystanie właściwości buforowych niektórych ekosystemów i struktur przestrzennych. W tym celu planowanie przestrzenne będzie wykorzystywać dokumenty planistyczne gospodarki wodnej,

przede wszystkim mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego, a po roku 2015 plany zarządzania ryzykiem powodziowym oraz pozostałe dokumenty, zgodnie z funkcjami przypisanymi im w ustawie Prawo wodne”. Zakłada się, że „wielosektorowy „Program dla Odry 2006” zostanie zaktualizowany, zmianie ulegnie także jego ranga na samodzielny makroregionalną strategię zrównoważonego rozwoju [...]. W ramach prac [...] zostanie przeprowadzona analiza celowości rozwoju żeglugi śródlądowej na istniejących i projektowanych szlakach wodnych, uwzględniająca kompleksowy rachunek ekonomiczny”.

Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa powodziowego wymaga podejmowania kompleksowych inwestycji w ramach całej zlewni. Najważniejsze przedsięwzięcia w zlewni Odry to: (1) projekt transwojewódzki związany ze zmniejszeniem fali powodziowej Nysy Kłodzkiej i Nysy Łużyckiej oraz Odry, (2) projekty przeciwpowodziowe na lewobrzeżnych dopływach Odry, pozwalające zmniejszyć zagrożenie powodziowe dla województwa lubuskiego i zachodniopomorskiego, (3) projekt ochrony przed powodzią Słubic oraz Nowej Soli i Krosna Odrzańskiego, (4) projekt zapewnienia głębokości żeglugowej 1,8 metra na Odrze granicznej i swobodnie płynącej w celu zapewnienia możliwości prowadzenia akcji lodotłamania w okresie zimowym, (5) projekty wzmocnienia systemu obwałowań na Odrze, Warcie, Nysie Kłodzkiej, Nysie Łużyckiej, Bobrze i Prośnie w celu zmniejszenia ryzyka powodziowego. Powinno to także prowadzić do zwiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych w zlewni Odry. Projekty te uzależnione są od skoordynowanych w czasie i przestrzeni wspólnych działań inwestycyjnych i pozainwestycyjnych wszystkich województw Polski Zachodniej wraz z województwem śląskim, a wspólną ramę i podstawę tych działań będzie stanowić Program dla Odry.

19. CEL II. POPRAWA POZIOMU SPÓJNOŚCI I DOSTĘPNOŚCI TERYTORIALNEJ POLSKI ZACHODNIEJ W UKŁADZIE MIĘDZYREGIONALNYM

(1) OPIS PROBLEMU

W ostatnich latach następuje zasadnicze przewartościowanie w percepcji roli transportu jako czynnika rozwoju regionalnego. Pod wpływem doświadczeń starych krajów członkowskich UE i innych wysoko rozwiniętych państw OECD, wskazuje się na malejące znaczenie infrastruktury jako czynnika rozwoju regionalnego. Oczywiście taka teza bazuje na doświadczeniach państw o niskiej dynamice PKB i stabilnej ludności, w których problemem jest budowa

drugiej równoległej autostrady/drogi szybkiego ruchu, rozwinięcie sieci kolei wysokich prędkości, a *gros* środków służy konserwacji już istniejącego systemu. Efekty dodatkowych inwestycji są tam z punktu widzenia poprawy dostępności relatywnie niewielkie. Niestety Polska nawet do końca 2022 roku, czyli wdrażania kolejnego okresu programowania EPS, nie znajdzie się w takiej komfortowej sytuacji.

W warunkach jakie mają miejsce po transformacji ustroju gospodarczego nastąpiły zasadnicze przewartościowania priorytetów, dokonujące się pod wpływem zmian popytu na przewozy osób i towarów, polegających na reorientacji powiązań międzynarodowych, zmniejszenia się roli i kierunków tranzytu, a także zmian w relacjach przestrzennych w ramach terytorium Polski. W wyniku realizacji szeregu inwestycji infrastrukturalnych w pierwszej dekadzie XXI wieku znacząco poprawiła się dostępność Polski Zachodniej na poziomie europejskim, co nie dotyczy jednak całego makroregionu, a bardzo negatywnie wyróżnia się Pomorze Środkowe. Dostępność Polski Zachodniej w relacji do pozostałych regionów kraju oceniana na poziomie powiatów jest zróżnicowana, wyróżnia się pozytywnie Wielkopolska oraz Opolszczyzna, w przypadku powiatów województwa dolnośląskiego i lubuskiego jest znacznie słabsza, w pierwszym przypadku pogarszająca się w kierunku zachodnim i południowym, w drugim w kierunku zachodnim. Relatywnie najgorsza sytuacja ma miejsce w powiatach województwa zachodniopomorskiego. Słaba dostępność do stolicy jest rejestrowana przede wszystkim w przypadku województwa zachodniopomorskiego i dolnośląskiego (poza Wrocławem komunikacją lotniczą). Zidentyfikowano obszary dla których dostępność w skali europejskiej okazała się relatywnie wysoka, zaś dostępność krajowa bardzo słaba, co może powodować formułowanie fałszywych wniosków. Dotyczy to przede wszystkim województwa zachodniopomorskiego (z wyjątkiem Szczecina) i zachodniej części województwa dolnośląskiego.

Spójność wewnętrzna Polski Zachodniej jest bardzo niska, co dotyczy zarówno powiązań drogowych, a w jeszcze większym stopniu kolejowych, a rejestrowane szybkości pociągów wynoszą około 45-60 km na godzinę. Utrudnia to rozwijanie współpracy typu sieciowego w ramach całej Polski Zachodniej. Najlepiej skomunikowanym węzłem komunikacyjnym makroregionu jest Poznań. Efektem poprawy parametrów technicznych dróg i linii kolejowych powinno być zasadnicze zredukowanie czasu podróży oraz poprawa bezpieczeństwa w przypadku komunikacji drogowej.

Polska Zachodnia przecięta jest dwoma równoleżnikowymi korytarzami transportowymi (II – Świecko – Poznań – Warszawa oraz III – Zgorzelec – Wrocław – Opole – Katowice). Ponadto na jej terenie znajduje się odgałęzienie korytarza VI (łącznik z Bydgoszczy do Poznania). Polska zabiegała o włączenie do wykazu podstawowych korytarzy paneuropejskich szlaków południkowych do granicy z Czechami, ale starania te nie zakończyły się sukcesem. Poza trasami drogowymi i kolejowymi w obrębie korytarza do sieci (TEN- T) na terenie makroregionu należą trasy drogowe: a) Świnoujście – Szczecin – Gorzów Wielkopolski – Zielona Góra – Lubawka (granica z Czechami), b) Warszawa – Wrocław – Jakuszyce (granica z Czechami) oraz kolejowe c) Świnoujście – Szczecin – Zielona Góra – Wrocław oraz d) Szczecin – Poznań – Wrocław – Międzyzlesie (granica z Czechami). Ponadto w sieci znajdują się porty morskie w Szczecinie i Świnoujściu oraz porty lotnicze w Szczecinie, Poznaniu i Wrocławiu. Żadne szlaki lądowe Polski Zachodniej nie znalazły się na liście priorytetów Unii Europejskiej.

Brak transportowych priorytetów europejskich jest jednym z powodów intensyfikacji prac nad rozwojem Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego (CETC-ROUTE65) łączącego zespół portowy Szczecin-Świnoujście od Malmö i Ystad, poprzez szlak żeglugowy do Szczecina, przez Zieloną Górę i Legnicę z Czechami oraz wybrzeżem Adriatyku. Z czasem inicjatywa Korytarza została rozszerzona i obecnie jest on rozumiany jako wiązka morskiej drogi wodnej (szlak żeglugowy 20), śródlądowej drogi wodnej ODW, tras południkowych przez Poznań i Wrocław, obejmujących także połączenie kolejowe przez Opole. Tym samym zaczyna spełniać funkcje integracyjne dla makroregionu oraz w jego relacjach zewnętrznych.

Ponadto Polska zabiega w Komisji Europejskiej o poszerzenie sieci TEN-T na obszarze kraju, a wśród propozycji zmian dotyczących Polski Zachodniej należy wymienić: drogę S5 (odcinek Poznań – Wrocław), drogę S6 (Gdańsk – Szczecin), drogę S10 (Bydgoszcz – Szczecin), drogę S3 (Świnoujście – Gorzów Wielkopolski – Zielona Góra – Lubawka), drogę S11 (Kołobrzeg – Koszalin – Poznań – Pyrzowice), linię kolejową Toruń – Poznań. Postulowane jest także przedłużenie szlaku wodnego rzeki Odry do Brzegu Dolnego, wpisanie do sieci portu morskiego Police oraz dodanie autostrady morskiej Świnoujście-Ystad. Jako zdecydowanie błędne należy propozycję wykreślenia z sieci TEN-T odcinka drogowego Wrocław – Lubawka.

W zapisach KPZK 2030 odstąpiono od podjęcia realizacji linii kolejowej dużej prędkości Warszawa-Poznań/Wrocław przed rokiem 2030, co będzie miało negatywny wpływ na powiązania Polski Zachodniej z Warszawą.

(2) KIERUNKI DZIAŁAŃ

W Polsce Zachodniej można sformułować następujące wnioski odnośnie rozwoju infrastruktury komunikacyjnej.

- Układ infrastruktury w makroregionie powinien służyć kilku podstawowym celom: (1) obsłudze powiązań pomiędzy polskimi metropoliami; (2) wspieraniu procesów dyfuzyjnych między metropoliami a Opolem, Zieloną Górą i Gorzowem Wielkopolskim, oraz na obszar peryferii wewnętrznych; (3) obsłudze powiązań z Unią Europejską (Niemcy, Czechy, Skandynawia). Mniejsze znaczenie powinny mieć istniejące, a tym bardziej planowane relacje tranzytowe. Co więcej ich ewentualna intensyfikacja powinna odbywać się w oparciu o transport kolejowy oraz z wykorzystaniem Odrzańskiej Drogi Wodnej.
- Planowanie rozwoju infrastruktury musi zawierać element etapowania. Musi także uwzględniać przejściowe rozkłady ruchu, jakie uformują się na przejściowych etapach rozwoju sieci. Etapy powinny być zapisane w SRPZ, tak aby ewentualne przyspieszenia lub spowolnienia harmonogramów inwestycyjnych były maksymalnie niezależne od decyzji uznaniowych i politycznych.
- Środki EPS stanowią unikalną szansę przyspieszenia rozwoju sieci transportowych w Polsce. Skala dofinansowania infrastruktury transportowej będzie się jednak zmniejszać, szczególnie po roku 2020. Powinno to skutkować polityką zwiększania koncentracji środków unijnych na inwestycjach największych i najważniejszych.
- W warunkach polskich nie jest celowe nadawanie jednoznacznego priorytetu konkretnej gałęzi lub gałęziom transportu. W Polsce Zachodniej transport kolejowy powinien być nastawiony na obsługę ruchu towarowego oraz między ośrodkami wojewódzkimi i wewnątrzaglomeracyjnego (w Poznaniu, Wrocławiu i Szczecinie). Polska powinna zachować ostrożność w popieraniu unijnego postulatu silnego wsparcia dla żeglugi śródlądowej, poza pełną modernizacją Odrzańskiej Drogi Wodnej oraz jej integracją z systemem niemieckich dróg wodnych.
- Rozkłady ruchu drogowego wskazują na potrzebę budowy regionalnych systemów ruchu bezkolizyjnego (w tym ekspresowych) w obszarach powstających aglomeracji, a także w rejonach: Żary – Żagań, Kalisz – Ostrów Wielkopolski, Wałbrzych – Świdnica.

Istnieje uzasadnienie dla budowy pełnych autostradowych obwodnic Poznania i Wrocławia, północnej obwodnicy Szczecina, a także zjazdu autostradowego do Opola.

- Bardzo istotnym celem polityki transportowej na obszarze Polski Zachodniej powinno być dowiązanie do sieci autostrad i dróg ekspresowych niektórych ośrodków podregionalnych, które obecnie znajdują się poza trasami istniejącymi i przewidywanymi do realizacji przed rokiem 2015. Są to między innymi takie ośrodki jak: Koszalin, Kalisz, Wałbrzych, Jelenia Góra, Nysa, Kłodzko, Piła.
- Analizy powiązań międzynarodowych jednoznacznie wskazują, że po okresie usprawniania relacji transportowych z Niemcami, priorytetem stają się relacje z Czechami. Oznacza to konieczność przyśpieszenia takich inwestycji jak autostrada Wrocław – Praga oraz drogi ekspresowe Wrocław – Brno i Nowa Sól – Legnica – Lubawka, a także połączenie z Opola do Ołomuńca.

20. CEL III. TWORZENIE WARUNKÓW DLA ROZWOJU SIECI SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO W SKALI CAŁEGO MAKROREGIONU

(1) OPIS PROBLEMU

We współczesnym świecie podstawowe znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego ma wiedza, informacja oraz innowacyjność, które decydują o pozycji konkurencyjnej poszczególnych miast i regionów. Stąd w ostatnich latach do leksykonu polityki rozwojowej wprowadzone zostały m.in. takie pojęcia jak: gospodarka oparta na wiedzy, społeczeństwo informacyjne, informacyjne i komunikacyjne technologie, uczące się regiony, dyfuzja innowacji, dyfuzja kreatywna. Polska niestety wyróżnia się negatywnie na tle innych państw członkowskich Unii Europejskiej ze względu na poziom zaawansowania w sferze decydującej o nowoczesności, co przekłada się na spowolnienie procesów konwergencji.

Decydujące znaczenie dla wykorzystania możliwości cywilizacyjnych współczesnego świata przez społeczeństwo i gospodarkę ma dostęp do szerokopasmowego, powszechnego i bezpiecznego internetu, co w wiodących krajach świata jest traktowane jako dobro publiczne. W wielu krajach i regionach przestrzeń publiczna pokryta jest dostępem do internetu o takich parametrach. Wykluczenie informatyczne dużych grup społeczeństwa traktuje się jako jedno z najpoważniejszych zagrożeń cywilizacyjnych, stąd szerokie stosowanie technik typu „coa-

chingu". Powszechność dostępu do internetu jest podstawą korzystania społeczeństwa z możliwości wynikających z rozwoju telepracy, e-informacji, e-edukacji, e-administracji, e-ochrony zdrowia itd. oraz rozwinięcia modelu dyfuzji kreatywnej. Oznacza to także zasadnicze obniżenie kosztów funkcjonowania społeczeństwa, administracji oraz podmiotów gospodarczych.

Według opinii ekspertów decydujące znaczenie dla skutecznego wykorzystania możliwości społeczeństwa informacyjnego i przechodzenia do formuły „dyfuzji kreatywnej” ma poziom krajowy (regulacje i rozwiązania systemowe) oraz samorządów lokalnych (konkretne projekty w zakresie hardware i software społeczeństwa informacyjnego). Twierdzi się nawet, że nie ma tutaj znaczącego miejsca dla samorządów województw, a tym bardziej dla aktywności na poziomie makroregionalnym. W Polsce powołanie jesienią 2011 roku Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji rodzi nadzieję na zasadniczy przełom w nieskoordynowanych dotychczas działaniach podejmowanych w tej sferze na różnych poziomach administracji publicznej. W tej próżni decyzyjnej duża aktywność samorządów województw prowadziła do pojawiania się często wartościowych, jednak nieskoordynowanych w układach terytorialnych cząstkowych systemów informatycznych.

Polska Zachodnia podobnie jak cały nasz kraj nie wyróżnia się pozytywnie na tle innych makroregionów i regionów Unii Europejskiej w zakresie wskaźników penetracji szerokopasmowym internetem oraz zastosowaniach w różnych sferach.

(2) KIERUNKI DZIAŁAŃ.

Unia Europejska w propozycjach dotyczących europejskiej polityki spójności w latach 2014-2020 zakłada zasadnicze dowartościowanie kwestii rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Służyć ma temu m.in. powołanie nowego Instrumentu Łączącego Europę (*Connecting Europe Facility*) koncentrującego w sumie 50 mld euro (w tym 10 mld z Funduszu Spójności), który pozostanie w bezpośredniej dyspozycji Komisji Europejskiej oraz będzie wdrażany poza europejską polityką spójności, alokujący środki najprawdopodobniej w formie konkursu na projekty. W ramach tego instrumentu przewiduje się trzy kierunki interwencji: (1) transeuropejskie sieci transportowe (TEN-T), (2) transeuropejskie sieci energetyczne (TEN-E), (3) sieci społeczeństwa informacyjnego.

Niezależnie od opinii wyrażanych na temat sensowności powołania takiego instrumentu może on stać się wydajnym instrumentem finansowania różnorodnych projektów dotyczących sieci społeczeństwa informacyjnego, podejmowanych w skali lokalnej, regionalnej i makroregionalnej. Dlatego projekty dotyczące społeczeństwa informacyjnego przygotowane w skali makroregionalnej będą prawdopodobnie mogły ubiegać się o współfinansowanie ze środków tego instrumentu.

21. CEL IV. WSPIERANIE ROZWOJU SIECI WSPÓŁPRACY OŚRODKÓW NAUKOWO-TECHNOLOGICZNYCH I AKADEMICKICH POLSKI ZACHODNIEJ ORAZ ROZWIJANIE INNYCH ELEMENTÓW GOSPODARKI OPARTEJ NA WIEDZY

(1) OPIS PROBLEMU

O pozycji krajów, regionów i miast w coraz większym stopniu decyduje potencjał naukowo-badawczy, będący istotnym elementem gospodarki opartej na wiedzy. W Polsce Zachodniej potencjał ten jest zlokalizowany głównie w ośrodkach metropolitalnych. Bardzo niski jest poziom sieciowania nie tylko pomiędzy tymi ośrodkami, ale w ramach całej Polski Zachodniej, także z pozostałymi ośrodkami naukowo-badawczymi makroregionu.

Badania podstawowe w Polsce Zachodniej są prowadzone w szkołach wyższych i jednostkach naukowych PAN. W Polsce w roku 2008 funkcjonowały 454 szkoły wyższe, w tym w makroregionie 113 o istotnym znaczeniu dla gospodarki opartej na wiedzy. W Polsce w 2008 roku zatrudnionych było 102 tysiące nauczycieli akademickich, z czego 26 tysięcy w Polsce Zachodniej, przede wszystkim w Wielkopolsce 37%, Dolnym Śląsku 34%, Zachodniopomorskim 17%, a Lubuskie i Opolskie skupiają zaledwie po około 6% kadry akademickiej. PAN wykazuje silną koncentrację w Warszawie. Spośród 69 placówek tylko 10 jest zlokalizowanych w makroregionie, z czego 7 w Poznaniu i Kórniku a 3 we Wrocławiu.

Jednostki naukowe Polski Zachodniej złożyły około 1100 wniosków o dofinansowanie w ramach VI Programu Ramowego (PR), z tego około 200 uzyskało aprobatę. Z ośrodka Poznania pochodziło około połowy wniosków i stanowiły one przeszło połowę wniosków zaklasyfikowanych do finansowania, silną pozycją charakteryzuje się Wrocław (około 1/3), słabą pozycją Szczecin i Koszalin, a inne ośrodki naukowe nie występują. Niezależnie od własnej aktywności w zakresie występowania z wnioskami polskie zespoły badawcze uczestniczyły w innych pro-

jektach finansowanych w ramach VI PR. Łącznie było ich 1600, z czego 250 z Polski Zachodniej. Wśród nich po około 90 zespołów pochodzi z Poznania i Wrocławia, przeszło 20 ze Szczecina, po około 10 z Jeleniej Góry/Wałbrzycha i Opola. Pozostałe ośrodki w których funkcjonują zespoły badawcze to: Koszalin, Zielona Góra, Piła, Kalisz, Konin, Gorzów Wielkopolski i Legnica. W rezultacie Dolnośląskie skupia ponad 40% potencjału, Wielkopolska blisko 40%, Zachodniopomorskie około 11%, a Lubuskie i Opolskie po około 3%. Podobne wyniki są rejestrowane w innych paneuropejskich programach naukowo-badawczych. Programy ramowe UE umożliwiają i zachęcają do tworzenia tzw. Centrów Doskonałości (CD). Do końca roku 2006 działało w Polsce 87 CD, z tego tylko 9 w Polsce Zachodniej (5 w Poznaniu, 3 we Wrocławiu, 1 w Opolu).

Jednostki naukowe najwyżej oceniane przez MNiSW, będące elitą naukową Polski mogą liczyć na najbardziej obfite finansowanie oraz są preferowane we wszystkich aspektach. W 2010 roku pierwszą kategorię uzyskało w Polsce 377 jednostek naukowych, z tego 67 działających w Polsce Zachodniej, w tym 59 wydziałów szkół wyższych, 6 instytutów PAN oraz dwa instytuty badawcze. Rozmieszczenie jednostek naukowych pierwszej kategorii ma miejsce w Poznaniu oraz w pobliskim Kórniku (prawie połowa), we Wrocławiu i Jeleniej Górze (ponad 1/3), w Szczecinie (ponad 10%) oraz Koszalinie (jeden wydział).

W zakresie badań stosowanych w Polsce w 2011 roku działało 171 jednostek badawczo-rozwojowych, z czego zaledwie 20 w Polsce Zachodniej, głównie w Poznaniu (11), następnie we Wrocławiu (5) i po jednym w Opolu, Lesznie, Kędzierzynie-Koźlu i Zielonej Górze. Udział Polski Zachodniej w nakładach na B+R w przedsiębiorstwach nie przekracza 8%, z czego po około 45% jest ponoszonych w Wielkopolsce i na Dolnym Śląsku.

Istotne znaczenie ma zasilanie rynku pracy w absolwentów wyższych uczelni, w Polsce Zachodniej po przeszło 30% absolwentów dostarczają uczelnie Poznania i Wrocławia, udział Szczecina sięga 17%, a Opola przekracza 8%.

Znaczący potencjał badawczy i akademicki Poznania i Wrocławia nie przekłada się w pełni na innowacyjność gospodarki, ale nie są to parametry odbiegające od przeciętnej krajowej, bowiem ich przyczyna tkwi w złej organizacji sfery badawczo-rozwojowej w Polsce. Struktura potencjału gospodarczo-naukowego Polski Zachodniej jest zdominowana przez Wrocław i Poznań, a w niektórych dziedzinach również Szczecina. Ośrodki naukowe Opola, Zielonej

Góry, Gorzowa Wielkopolskiego i Koszalina są na razie zbyt małe i zbyt słabo finansowane, aby osiągnąć siłę ponadregionalną. Mają na to szansę działając w sieci, ale dominujące ośrodki Poznania i Wrocławia nie są jak dotąd tego rodzaju współpracą zainteresowane. Bardziej istotne są dla nich kontakty z Warszawą i Krakowem oraz z ośrodkami zagranicznym.

(2) KIERUNKI DZIAŁAŃ

Ponieważ sfera badań podstawowych i stosowanych jest w Polsce Zachodniej dramatycznie niedoinwestowana koncentracja nakładów w wybranych jednostkach i organizowanych przez nie sieciach dla realizacji konkretnych projektów wydaje się być najlepszym rozwiązaniem. Niewątpliwie sieci naukowo-badawcze są wielką szansą Polski Zachodniej. Sieci te mają największe szanse rozwoju w następujących dziedzinach: (1) nanotechnologie, (2) teleinformatyka, (3) medycyna i ochrona zdrowia, (4) rolnictwo, (5) leśnictwo, rybołówstwo i rybactwo, (6) energetyka i energia odnawialna, (7) procesy produkcyjne, (8) transport i logistyka, (9) turystyka, rekreacja oraz (10) kultura i muzyka.

Jak to już udokumentowano potencjał gospodarczo-naukowy Polski Zachodniej nie stanowi właściwej podstawy do budowy gospodarki opartej na wiedzy. Zdecydowanego wzmocnienia wymagają wszystkie sfery potencjału gospodarczo-naukowego makroregionu, z wyjątkiem kształcenia kadr. Szansą może być wykorzystanie faktu, że sfera transferu technologii i wsparcia innowacji (instytucje) jest nawet lepiej rozwinięta niż przeciętnie w kraju. W sferze badań i rozwoju niezbędne jest zwiększenie liczby jednostek, nakładów i liczby zatrudnionych w Polsce Zachodniej. Oznacza to, z jednej strony konieczność tworzenia nowych instytucji prowadzących działalność B+R, a z drugiej strony przeznaczenia odpowiednich do potencjału ludnościowego i gospodarczego środków. Jednak zwiększone środki budżetowe otrzymają jedynie ośrodki najwyższej kategorii, a wiele słabych jednostek może przejść w stan stagnacji, a w niedalekiej przyszłości zostać zlikwidowane. Naczelną rekomendacją dla Polski Zachodniej jest tworzenie sieci współpracy w dziedzinach i dyscyplinach, w których prawdopodobne jest uzyskanie najwyższej kategorii naukowej. Tworzenie takich sieci i porozumień wymagać może przesunięć kadrowych, zmian organizacyjnych i zwiększenia mobilności kadry akademickiej. Należy również poszerzyć współpracę regionalnych ośrodków wsparcia i informacji o międzynarodowych programach naukowych w celu zwiększenia efektywności wnioskowania o fundusze Programów Ramowych i innych programów współpracy naukowej

Unii Europejskiej. Zadaniem samorządowych władz regionalnych jest tworzenie odpowiedniej atmosfery politycznej i ułatwień instytucjonalnych dla takich działań.

W skali całej Polski Zachodniej ze względu na istniejący potencjał uzasadnione jest tworzenie sieci jednostek naukowych i rozwojowych zajmujących się szeroko rozumianą „nanotechnologią” oraz podobnej sieci w naukach medycznych, szczególnie w specjalnościach związanych z badaniami komórkowymi i genetycznymi, a także w wybranych innych specjalnościach we współpracy z europejskimi centrami nauk medycznych Berlina i Kopenhagi. Trzecia specjalność Polski Zachodniej, która powinna być wzmacniana poprzez tworzenie sieci naukowych to nauki rolne i leśne. Kolejne możliwości wiążą się z niekonwencjonalnymi źródłami energii, w tym odnawialnymi. Zalecana jest tu współpraca ośrodków mniejszych – zielonogórskiego, szczecińskiego, koszalińskiego i opolskiego. Polska Zachodnia powinna również odpowiedzieć na globalne zapotrzebowanie na specjalistów z zakresu IT.

W sferze badań stosowanych dominacja Wielkopolskiego i Dolnośląskiego nie jest tak wyraźna, a zasady finansowania i funkcjonowania jednostek badawczo-rozwojowych są odmienne. Priorytetem powinno być wspieranie w systemie partnerstwa publiczno-prywatnego istniejących w Polsce Zachodniej inicjatyw klastrowych, bowiem większość z nich kreowana jest przez przedsiębiorstwa i brakuje im zaplecza badawczo-rozwojowego. Dotyczy to takich branż jak: drzewno-meblarska, chemiczna, mechaniczna, turystyczna, medyczna, budowlana, energetyczna. Ponieważ część z tych inicjatyw klastrowych operuje na obszarach odległych od głównych ośrodków akademickich, międzyregionalna współpraca w tym zakresie mogłaby dać pozytywne efekty wynikające z wyższego poziomu policentryczności ośrodków badawczych.

W sferze kształcenia kadr dla gospodarki opartej na wiedzy sytuacja Polski Zachodniej jest przeciętnie dobra. Poznań i Wrocław stają się obok Warszawy i Krakowa najbardziej atrakcyjnymi ośrodkami akademickimi w Polsce. Interwencji wymaga jednak sytuacja w Opolskim, Lubuskim, a także częściowo w Zachodniopomorskim. Szansą wydaje się wykształcenie na lubuskich uczelniach specjalności wiodących na obszarze Polski Zachodniej, takich jak na przykład w dziedzinie energetyki ze źródeł odnawialnych. W przypadku województwa opolskiego warto natomiast rozważyć rozwój w kierunku chemii lub biochemii, a także w dziedzinach społecznych – etnologia i kulturoznawstwo, międzynarodowy rynek pracy (migracje). Ze względu na niekorzystne procesy demograficzne prowadzące do znacznego zmniejszenia

liczby studentów, w Polsce następuje zasadnicze zawężenie skali kształcenia na poziomie wyższym. Równocześnie europejska strategia zatrudnienia zakłada że co roku 12,5% pracowników powinno być doksztalcane na studiach podyplomowych i w innych formach kształcenia ustawicznego. W Polsce Zachodniej powinna zostać wypracowana w konwencji sieciowej formuła takiego kształcenia.

Sfera innowacyjnej gospodarki czyli kluczowego składnika gospodarki opartej na wiedzy jest generalnie w Polsce Zachodniej słabo rozwinięta. Wyzwaniem jest sąsiedztwo znacznie lepiej rozwiniętych obszarów Unii Europejskiej. Regiony te powinny systemowo poprawiać jakość środowiska biznesowego oraz poszukiwać swojej szansy w podniesieniu innowacyjności usług, nie tylko związanych z wielkimi miastami. Dotyczy to sektora turystyki, rekreacji i rozrywki, alternatywnych źródeł energii, rolnictwa i leśnictwa oraz tzw. przemysłów kultury. Jednym z elementów wspierających gospodarkę innowacyjną powinny być rozwijane parki naukowo-technologiczne ułatwiające transfer wiedzy z nauki do gospodarki, oparte na ośrodkach uniwersyteckich

22. CEL V. STYMULOWANIE KOMPLEKSOWEGO ROZWOJU OSI ODRZAŃSKIEJ

(1) OPIS PROBLEMU

Symboliczną i kulturową osią Polski Zachodniej jest Odra, która jako granica między Polską i Niemcami ma również znaczenie symboliczne dla obu stron. W relacjach wewnętrznych Polski Zachodniej Odra jest wspólnym symbolem województw, które po drugiej wojnie światowej wróciły w granice Polski i których łączą specyficzne relacje ze względu na historyczne odniesienia do niemieckiej przeszłości. Polska Zachodnia to ziemie, które historycznie przez wiele wieków były pod bezpośrednimi wpływami niemieckimi i z tego powodu Odra jako symbol i rzeka graniczna łączy Polskę i Niemcy. Dlatego po stronie niemieckiej powstała inicjatywa „Partnerstwa Odry”, która wskazuje na symboliczne i kulturowe znaczenie Odry dla strony niemieckiej. Oś odrzańska w tym kontekście jest również symboliczną osią współpracy polsko-niemieckiej.

Odra jest najważniejszą osią rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Zachodniej, skupiającą znaczący potencjał demograficzny i przecinającą pozostałe osie Polski Zachodniej (patrz mapa 7). Oś ta charakteryzuje się również największym potencjałem przestrzennym – przebiega

przez największą liczbę podregionów NUTS 3, w tym tych o najwyższych wskaźnikach PKB per capita. Oś odrzańska spina większość ośrodków rozwojowych Polski Zachodniej, a przez połączenie z Wartą obejmuje również swoim zasięgiem metropolię poznańską.

Oś odrzańska w sensie transeuropejskim to w pierwszej kolejności europejski korytarz transportowy (patrz mapa 7). Łączy Polskę Zachodnią zarówno z północą przez połączenia portowo-promowe, z południem przez układ autostrad czeskich i układem bipolarnym Kraków – konurbacja śląska. Jego drogowe i kolejowe składowe zostały przedstawione w tezie 19. Również jego ważnym i mocno zaniedbanym elementem jest Odrzańska Droga Wodna, która jest połączona z zachodnioeuropejskim systemem śródlądowych dróg wodnych. Funkcja transportowa Odry jest wypełniana obecnie na odcinkach Szczecin – Berlin oraz Wrocław – Kędzierzyn-Koźle. Transport na pozostałych odcinkach Odry jest przypadkowy i zależny od warunków zewnętrznych związanych z hydrologią dorzecza. Rzeka Odra zapewniając komunikację śródlądową między Górnym i Dolnym Śląskiem a Szczecinem, Niemcami (w tym Berlinem) może stać się istotnym wzmocnieniem szans rozwojowych Polski, w tym w całym Nadodrzu, sprzyjając jego integracji gospodarczej. Transport wodny ma szansę uzupełnić przeciążony transport drogowy i słabo funkcjonujący w układzie transgranicznym transport kolejowy pod warunkiem, że stan drogi wodnej Odry będzie odpowiadał standardom istniejącym w państwach Europy Zachodniej. W 1980 roku zostały odnotowane maksymalne przewozy żeglugą śródlądową, które wyniosły 14,1 mln ton, w latach 1991-1992 zmniejszyły się do 5,5 mln ton, a w roku 1993 żegluga na odcinku Wrocław – Szczecin została praktycznie wstrzymana. Obecnie liczba śluzowań w kluczowym dla żeglugi na Odrze Brzegu Dolnym wynosi 5-6% ilości statków śluzowanych przed 1989 rokiem.

Załamanie żeglugi na Odrze spowodowane było wieloletnimi zaniedbaniami w utrzymywaniu szlaku żeglugowego, co doprowadziło w efekcie do upadłości stoczni oraz portów rzecznych, a tym samym wpłynęły na likwidację miejsc pracy, także w żegludze. Problemem jest również zmiana przeznaczenia terenów zajmowanych dotychczas przez stocznie i porty, co będzie stanowić dodatkowe utrudnienie odtworzenia żeglugi na Odrze. Warunki hydrologiczne na Odrze zostały ukształtowane wykonaniem szeregu prac regulacyjnych raz budową kanałów w XVIII-XX wieku, przystosowujących rzekę do żeglugi. Prace te spowodowały znaczne skrócenie długości Odry, co przyczyniło się do przyspieszenia odpływu wód w rzece. W efekcie sta-

bilna żegluga może mieć miejsce jedynie przy wykorzystaniu pojemności użytkowych istniejących zbiorników retencyjnych, i to tylko w latach mokrych i przeciętnych.

Komisja Europejska była i jest głównym motorem współpracy międzynarodowej w ramach dorzecza Odry pomiędzy Czechami, Polską i Niemcami w zakresie ochrony przed zanieczyszczeniami oraz współpracy w ochronie przed powodzią.

(2) KIERUNKI DZIAŁAŃ

Odra powinna zostać zdefiniowana nie tylko jako obszar przyrodniczy lub droga wodna, ale także jako oś transgranicznego obszaru gospodarczego z udziałem Berlina jako metropolii europejskiej, kształtowanego z uwzględnieniem prewencyjnej ochrony powodziowej, różnorodności dróg transportowych i konkurencyjnej sieci miejskiej i osadniczej. Istotne znaczenie ma: zabezpieczenie finansowania „Programu dla Odry 2006” jako zintegrowanego podejścia do zrównoważonego rozwoju w dorzeczu oraz negocjowania z Unią Europejską dalszej partycypacji w jego kosztach, wdrożenie zintegrowanego programu przestrzennego dorzecza Odry, także z udziałem partnerów zagranicznych oraz aktywizacja społeczności lokalnych i zbliżenia kulturowego narodów poprzez intensyfikację współpracy euroregionalnej.

Wyznacza to kluczowe przedsięwzięcia ponadregionalne, które są istotne dla dalszego rozwoju Polski Zachodniej i jednocześnie nie mogą być realizowane oddzielnie przez poszczególne województwa. Należą do nich między innymi przedsięwzięcia związane z: kształtowaniem wizji strategicznej transgranicznej osi Odry, bezpieczeństwem powodziowym, odbudową Odrzańskiej Drogi Wodnej (w tym odbudowy portów rzecznych), rozwijaniem produktu turystycznego opartego o rzekę Odrę, wiazaniem współpracą siecią miast i gmin w dorzeczu Odry oraz tworzeniem sprzyjającego dla rozwoju środowiska biznesowego.

23. CEL VI. ROZWÓJ I SIECIOWANIE FUNKCJI METROPOLITALNYCH W OŚRODKACH WOJEWÓDZKICH POLSKI ZACHODNIEJ

(1) OPIS PROBLEMU

Z doktryny nowej geografii ekonomicznej i wyników badań Banku Światowego wynika, że współcześnie podstawowe znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego państw i regionów mają duże ośrodki miejskie, koncentrujące tworzenie dochodu narodowego, czego wy-

razem są bardzo wysokie wskaźniki produktu krajowego brutto na mieszkańca. Duże ośrodki miejskie koncentrują paletę usług wyższego rzędu, sektor naukowo-badawczy, przemysł wysokiej techniki, decydując o innowacyjności gospodarki oraz stając się wiodącymi w procesie dyfuzji innowacji miejscami. W ośrodkach takich jest także skoncentrowany potencjał decyzyjny największych podmiotów gospodarczych kraju. Duże miasta są także miejscami lokalizacji dominującej części przemysłów i usług kultury oraz instytucji naukowo-badawczych i szkolnictwa wyższego. Stanowią one kluczowe miejsca ze względu na funkcje symboliczne, religijne. W wyniku tego nastąpiły istotne zmiany w doktrynie polityki rozwoju regionalnego Unii Europejskiej i jej państw członkowskich, w tym także Polski, czego wyrazem są między innymi zapisy Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego do roku 2020.

W Polsce Zachodniej mamy trzy rejestrowane w wyniku prac programu ESPON na poziomie europejskim metropolie, jakimi są Wrocław, Poznań i Szczecin. Zgodnie z zapisami KPZK 2030 do listy podstawowych ośrodków sieci osadniczej w Polsce zaliczono także: Gorzów Wielkopolski, Opole i Zieloną Górę. Kluczowe znaczenie dla perspektyw rozwojowych Polski Zachodniej ma skuteczne rozwijanie w tych sześciu miastach funkcji metropolitalnych. Zarazem trzy wymienione ośrodki Polski Zachodniej wymieniane są w najniższej grupie ze względu na poziom metropolitalności co wymusza działania zorientowane na wzmocnienie ich pozycji w międzynarodowym kontekście rozwojowym.

(2) KIERUNKI DZIAŁAŃ

Prawdopodobnie we wszystkich strategiach rozwoju i regionalnych programach operacyjnych województw Polski Zachodniej znajdzie się cel lub oś priorytetowa dedykowana wzmocnieniu funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich. Umożliwi to między innymi: lokalizowanie w tych ośrodkach instytucji świadczących usługi wyższego rzędu, skuteczniejsze konkutowanie z innymi ośrodkami wielkomiejskimi oraz efektywniejsze wchodzenie w porozumienia typu sieciowego. Także w ramach sektorowych programów operacyjnych uruchamianych w latach 2014-2020 znajdą się najprawdopodobniej instrumenty wzmocnienia funkcji metropolitalnych w ramach polityki miejskiej. Dlatego rola programowania rozwoju funkcji metropolitalnych w skali całego makroregionu Polski Zachodniej jest wtórna i powinna polegać przede wszystkim na:

1. stymulowaniu porozumień i partnerstwa pomiędzy ośrodkami wojewódzkimi, celem rozwinięcia współpracy w zakresie zagospodarowania (rozwinięcia) najważniejszych funkcji metropolitalnych w makroregionie. Dla lokalizacji szeregu funkcji metropolitalnych należy wzmacniać potencjał Wrocławia, Poznania czy Szczecina (z jego unikalną funkcją transgraniczną), wykorzystując możliwości wynikające z sieciowania współpracy tych trzech ośrodków oraz Opola, Zielonej Góry i Gorzowa Wielkopolskiego;
2. pokryciu całego obszaru województw Polski Zachodniej pozytywnym oddziaływaniem ośrodków wojewódzkich, niezależnie od granic administracyjnych. Powinno to znacząco zwiększyć dyfuzję kreatywną procesów rozwojowych na obszar całego makroregionu. Być może będzie to wymagało zlokalizowania i rozwijania niektórych funkcji rozwojowych w największych ośrodkach podregionalnych.

24. CEL VII. TWORZENIE WSPÓLNEGO PRODUKTU TURYSTYCZNEGO POLSKI ZACHODNIEJ

(1) OPIS PROBLEMU

W krajach OECD turystyka tworzy większą część dochodu narodowego niż rolnictwo, a także jest bardzo efektywnym generatorem nowych miejsc pracy. W turystyce światowej następują jakościowe zmiany, polegające na zmniejszeniu znaczenia walorów naturalnych, a zdecydowanej orientacji na tworzenie wysokiej jakości produktów turystycznych. Występuje tendencja do poszerzania katalogu typów turystyki, obok tradycyjnej kojarzonej z rekreacją i wypoczynkiem, dochodzą: zakupowa, usługowa, biznesowa, pielgrzymkowa, kulturowa, miejska, wystawienniczo-targowa oraz związana z interesującymi wydarzeniami (*eventowa*). Zasadniczo zmienia się sposób organizacji usług turystycznych, w którym coraz większą rolę odgrywa samodzielne konfigurowanie usług przez zainteresowanych, jakie jest dokonywane przez internet.

Polska jest krajem o najsłabszej obok Rumunii i Łotwy penetracji turystycznej w Unii Europejskiej, co przekłada się na niskie dochody z tego tytułu. Turyści zagraniczni mają tendencję do koncentrowania swych zainteresowań ofertą Polski w wielkich miastach (Warszawa, Kraków, Trójmiasto, Wrocław, Poznań). Na tym tle Polska Zachodnia wyróżnia się zróżnicowaniem

oferty turystycznej, licznymi i cennymi walorami kulturowymi i przyrodniczymi, wyższym nasyceniem przestrzeni zabytkami, dogodnym położeniem i na ogół niezłą dostępnością komunikacyjną z wielkich ośrodków miejskich. Na korzyść Polski Zachodniej działa przede wszystkim bardzo bogate dziedzictwo kulturowe, jednak lista obiektów znajdujących się na liście dziedzictwa kulturowego UNESCO jest bardzo krótka (3, a właściwie 4 obiekty, w tym jeden transgraniczny). Niestety w niewielkim stopniu wykorzystuje się w Polsce Zachodniej potencjał Berlina jako wielkiego miasta, będącego zarazem rynkiem dla różnorodnych usług turystycznych. Miejsca pobytu turystów przekraczające 24 godziny koncentrują się w największych miastach Polski Zachodniej oraz szczególnie atrakcyjnych ośrodkach turystycznych, przede wszystkim nadmorskich i górskich.

(2) KIERUNKI DZIAŁAŃ

Dzięki współpracy sieciowej tych pięciu województw powinien zostać wypracowany mega produkt turystyczny „Polska Zachodnia”, promowany na targach turystycznych, oferujący produkty turystyczne typu liniowego, szeroko obecny i łatwo osiągalny w Internecie, stwarzający możliwości pakietyzowania różnych elementów. Magnesem turystycznym Polski Zachodniej skłaniającym najczęściej turystę krajowego i zagranicznego do przyjazdu są produkty turystyczne o znaczeniu makroregionalnym. Największe znaczenie dla rozwoju turystyki mają stolice regionów, w tym przede wszystkim trzy największe ośrodki miejskie Polski Zachodniej jakimi są: aglomeracja wrocławska, poznańska i szczecińska, każdy z nich oferuje mega produkt turystyczny. Należy dążyć do powiązania ich ofert oraz wydobycia na razie mało widocznego efektu synergii. Uzupełniającą funkcję turystyczną, ale ważną dla ponadregionalnego charakteru oferty tworzą ośrodki stołeczne województwa lubuskiego i opolskiego: Gorzów Wielkopolski, Opole i Zielona Góra. Niezależnie od tego, że pod wieloma względami ustępują wcześniej wymienionym ośrodkom metropolitalnym, ich coraz bogatsza oferta kulturalna i turystyczna stanowi poważny walor. W najbliższym czasie to one powinny stać się głównym przedmiotem interwencji publicznej w rozwój turystyki w Polsce Zachodniej.

Ze względu na znakomite uwarunkowania środowiskowe i kulturowe obszar Polski Zachodniej stać się winien bazą dla uprawiania turystyki kwalifikowanej (pieszej, rowerowej, motorowej, górskiej, konnej, kajakowej, żeglarskiej i innych form aktywności). Przestrzenią do formułowania ofert i produktów turystycznych jest obszar integrujący atrakcje wybrzeża Bał-

tyku, pasa pobraży, Pojezierza Pomorskiego, Lubuskiego i Wielkopolskiego, Niziny Wielkopolskiej i Śląskiej oraz Sudetów z Przedgórzem Sudeckim.

Kolejny produkt o znaczeniu ponadregionalnym to sieć miast turystycznych i uzdrowisk przyciągających rzesze turystów. Polska Zachodnia dysponuje najlepszą i najbardziej kompleksową ofertą w tym zakresie. Turystyka medyczna, wellness i spa coraz szerzej wkracza do wszelkich ośrodków turystycznych, uzupełniając ich ofertę. W coraz większym stopniu bywalcy uzdrowisk to osoby korzystające także z innych świadczeń niż tylko zdrowotne. Miasta turystyczne i uzdrowiska są naturalnym zapleczem dla innych aktywnych usług turystycznych, coraz bardziej zróżnicowanych, wzajemnie się uzupełniających. Sprzyja temu paradoksalnie zarówno starzenie się społeczeństwa, jak też wzrost dochodów społeczeństwa oraz zmiany stylu życia na bardziej aktywny.

Historia zrządziła, że na terenie województw Polski Zachodniej znajduje się szereg obiektów dziedzictwa militarne, wybitnych w skali europejskiej (twierdze w Srebrnej Górze, Kłodzku, Nysie, Kędzierzynie Koźlu, Poznaniu, Świnoujściu, Kostrzynie, obiektach w Sudetach z II wojny światowej oraz Wale Pomorskim i Międzyrzeckim Rejonie Umocnionym). Obiekty te przyciągają rosnące rzesze turystów i dysponują sporym potencjałem, jednak wymagają dalszego rozwoju jako sieciowego produktu, rozwoju infrastruktury, w tym także hotelowej i gastronomicznej oraz kompleksowej promocji w kraju i za granicą.

Produktem o potencjalnie dużym znaczeniu ponadregionalnym jest wykorzystanie rzek Odry, a także Warty i Noteci (w ramach Pętli Wielkopolsko-Lubusko-Kujawskiej) do rozwoju turystyki wodnej. Odra jako jedyna rzeka w Polsce umożliwi rozwój komunikacji pasażerskiej. Dzięki portom morskim Szczecina i Świnoujścia możliwe jest zintegrowanie żeglugi z turystyką morską. Poprzez istniejące szlaki wodne dorzecza Odry może następować rozwój turystyki wodnej w kierunku Berlina i Europy Zachodniej, a poprzez Noteć i Bydgoski Węzeł Wodny także na wschód. Warunkiem powodzenia tego liniowego produktu jest jednak nie tylko budowa (odnowa) odpowiedniej infrastruktury portowej, lecz przede wszystkim przygotowanie w miejscach węzłowych (portowych) oferty turystycznej (informacja turystyczna, miejsca do zwiedzania, interesujące wydarzenia, dobrej jakości baza hotelowa i gastronomiczna). Istotne jest także uwzględnienie oferty turystycznej dotyczącej okolicy rzek Odry oraz Warty i Noteci. Projekt rozwoju turystyki wodnej ma duży potencjał łączenia już istniejących projektów w miejscowościach nadrzecznych. Potencjalną zaletą tego projektu jest także możliwość

sieciowego wiązania różnych produktów związanych z różnymi formami turystyki: miejską, wiejską, dziedzictwa kulturowego, ekoturystyką. Należy w tym zakresie wykorzystać doświadczenia projektu sieciowego „Odra dla turystów 2014”.

Istotne znaczenie ma zasadnicze powiększenie w Polsce Zachodniej liczby obiektów jakie znajdują się na liście dziedzictwa kulturalnego UNESCO, bowiem często jest to podstawowy generator ruchu turystycznego. Takie obiekty powinny znaleźć się w każdym województwie Polski Zachodniej, w tym także (przede wszystkim) we wszystkich trzech miastach oferujących mega produkty turystyczne. W dalszej kolejności mogłyby one stanowić podstawowy element sieciowania usług turystycznych makroregionu. Polska Zachodnia jest już obecnie miejscem szeregu wydarzeń (*eventów*) generujących ruch turystyczny, ale warto byłoby rozważyć możliwość kreowania takiego wydarzenia sieciowego, istotnego nie tylko w skali regionalnej czy lokalnej, ale całej Polski Zachodniej.

Wskazane wyżej propozycje nie wykluczają rozwoju innych produktów turystycznych makroregionu (np. bazujących na tradycji, kulturze, a także potencjale turystycznym obszarów wiejskich) oraz zacieśniania transgranicznej współpracy turystycznej z sąsiadami zagranicznymi poprzez sieciowanie i pakietowanie ofert.

25. CEL VIII. OSIĄGNIĘCIE NOWEJ JAKOŚCI WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ

(1) OPIS PROBLEMU

Istnieje szereg platform współpracy transgranicznej Polski Zachodniej, zarówno z sąsiednimi regionami Republiki Federalnej Niemiec, Czech, jak i z państwami skandynawskimi. W pierwszej kolejności współpraca ta prowadzona jest w ramach platformy Europejskiej Współpracy Terytorialnej. Dla rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Zachodniej, nie tylko w nadchodzących latach, szczególne znaczenie mają w pierwszej kolejności relacje z Niemcami, Czechami i krajami Południowej Skandynawii. Przez granicę polsko-niemiecką, polsko-czeską i drogą morską z portów Świnoujście, Police i Szczecin odbywa się gros dwukierunkowych transferów osób, towarów i usług pomiędzy Polską a starymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej. Oznacza to, że granice te mają charakter strategiczny, wpływając w sposób istotny na trajektorię rozwojową nie tylko Polski Zachodniej, ale całego kraju.

Rejestruje się w dalszym ciągu znaczące asymetrie rozwojowe, widoczne przede wszystkim wzdłuż granicy polsko-niemieckiej. Często ma miejsce niedocenianie strategicznego charakteru granicy polsko-niemieckiej i polsko-czeskiej oraz formułowanie na tym tle propozycji zasadniczego ograniczenia skali interwencji publicznej na podejmowanie problemów transgranicznych. Niedowartościowane są także relacje Polski Zachodniej ze Skandynawią, w szczególności z Kopenhagą. W niewielkim stopniu, w stosunku do możliwości, korzystamy z położenia w pobliżu Berlina – stolicy Niemiec i wielkiej metropolii europejskiej. Pomimo wartościowych propozycji, formułowanych także po stronie polskiej, rejestrowana jest bardzo silna asymetria inicjatyw strategicznych pomiędzy Polską a Niemcami, wynikająca także z różnej pozycji konstytucyjnej landów i województw. W wyniku tego na granicy polsko-niemieckiej występuje większe natężenie potencjalnych konfliktów i szans niż na wszystkich pozostałych granicach Polski.

Do współpracy transgranicznej wpisują się również działania związane z realizacją postanowień Międzyregionalnego Porozumienia na rzecz utworzenia Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego (CETC-ROUTE65).

Środkowoeuropejski Korytarz Transportowy CETC-ROUTE65 to przestrzeń wzajemnie ze sobą powiązanych systemami transportowymi regionów z sześciu krajów: Szwecji, Polski, Czech, Słowacji, Węgier i Chorwacji umożliwiającą wielowątkową kooperację międzyregionalną. Korytarz łączy Bałtyk z Adriatykiem, biegnąc od Malmö przez Region Skåne do Polski i obejmuje porty morskie w Ystad, Świnoujściu i Szczecinie. W części lądowej korytarz przebiega wzdłuż rzeki Odry przez województwa Zachodniej Polski do Republiki Czeskiej i dalej na południe sięgając zachodnich części Republiki Słowackiej, Węgier, kończąc swój bieg w adriatyckim porcie w Rijeci w Chorwacji. Głównym kierunkiem działań regionów skupionych w ramach Porozumienia, jest wzajemne powiązanie potencjałów znajdujących się wewnątrz obszaru Korytarza, również poprzez wykorzystywanie nowych mechanizmów współpracy terytorialnej. Równoległe do tego procesu regiony promują i rozwijają transport intermodalny, po to, aby wykorzystać potencjał płynący z powiązania transportu drogowego, kolejowego, morskiego, śródlądowego i lotniczego.

Współpraca transgraniczna ma swój szeroki wymiar również w ramach euroregionów tj.: Euroregionu Pomerania, Euroregionu Pro Europa Viadrina, Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr, Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa, Euroregionu Glacensis, Euroregionu Praděd-Pradziad, Euro-

regionu Silesia i ma duże znaczenie dla tworzenia różnych form współpracy transgranicznej na północnych, zachodnich i południowych granicach Polski w ramach Funduszu Mikroprojektów EWT.

Ze względu na swoje położenie geograficzne Polska Zachodnia jest ważnym ogniwem łączącym Europę Środkową z Europą Zachodnią, Skandynawią i Europą Południową, gdzie krzyżują się ważne drogi komunikacyjne o znaczeniu ponadregionalnym łączące wschód, zachód i południe Europy oraz Skandynawię z Europą Południową.

Położenie Polski Zachodniej ma szczególne znaczenie w odniesieniu do głównych tras komunikacyjnych w Rejonie Morza Bałtyckiego i jest ważnym czynnikiem wpływającym na rozwój gospodarczy całego makroregionu Polski Zachodniej poprzez funkcje bramowe portów Pomorza Zachodniego Świnoujście-Police-Szczecin.

Strategiczną granicą Polski jest granica z Niemcami, zatem celem strategicznym Polski Zachodniej jest utrzymanie w latach 2014-2020 udziału nakładów na współpracę na granicy polsko-niemieckiej na poziomie udziału z lat 2007-2013.

(2) KIERUNKI DZIAŁAŃ

Ograniczenie deficytu myślenia strategicznego w relacji Polska-Niemcy ma priorytetowe znaczenie. Założeniem jest wyeliminowanie sytuacji w jakiej Polska jedynie reaguje (lub nie) na kolejne inicjatywy niemieckie. Jest to możliwe pod warunkiem zasadniczego wzmocnienia potencjału naukowo-badawczego w istniejących uniwersytetach, szkołach wyższych i instytutach naukowych, a także współpracy w dziedzinie handlowej, komunikacyjnej, kulturalnej oraz samorządów terytorialnych. Problematyka niemiecka powinna zostać dowartościowana w systemie zamawianych badań naukowych w Polsce. Polska Zachodnia wyróżnia się już obecnie znaczącym dorobkiem w sferze badań naukowych dotyczących procesów społeczno-gospodarczych w Niemczech i relacji polsko-niemieckich, który powinien zostać wzmocniony współpracą poszczególnych ośrodków naukowych typu sieciowego.

Praktyczne ukierunkowanie tych badań powinno znaleźć wyraz w priorytecie dla badań potencjalnych konfliktów i szans takich jak: polskich i niemieckich wizji korytarzy transportowych północ-południe, problemu Odrzańskiej Drogi Wodnej *versus* Hohensaaten-Friedrichsthaler-Wasserstrasse, konkurencji osi wschód-zachód i północ-południe po stronie niemieckiej, rywalizacji Szczecina i Rostoku jako portu dla Berlina, funkcji Odry jako ważnej

osi rozwoju europejskiego obszaru ekonomicznego, wykorzystania rozwoju społeczno-gospodarczego Berlina, konsekwencji otwarcia rynków pracy Niemiec i Skandynawii, kształtowania potencjału naukowego tego obszaru itd.

Proponuje się przygotowanie, zgodnie z zapisami KPZK 2030, strategii rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego dla przygranicznych obszarów Polski i Czech oraz Polski Zachodniej i Niemiec. Strategie te opracowane na poziomie makroregionalnym (obejmujące tereny polskich województw oraz obszarów po drugiej stronie granicy) będą przygotowywane na poziomie krajowym z udziałem podmiotów samorządowych i partnerów społeczno-gospodarczych oraz w porozumieniu z państwami sąsiadującymi. Stałyby się one bazą współpracy terytorialnej dla rozwoju obszarów przygranicznych, w tym przede wszystkim planowania działań w ramach programów współpracy przygranicznej współfinansowanych z Unii Europejskiej, także uwzględniających przytoczone już wcześniej zapisy KPZK 2030.

Niezbędne jest wzmocnienie funkcji bramowej Pomorza Zachodniego (Szczecin i Świnoujście), istotnej dla rozwoju Polski Zachodniej poprzez aktywne uczestnictwo w pracach nad strategią rozwoju Morza Bałtyckiego oraz poprawienie jakości powiązań portów z zapleczem. Pozwoliłoby to na wykorzystanie potencjału wysokiej jakości relacji społeczno-gospodarczych ze Skandynawią nie tylko na Pomorzu Wschodnim, ale także w szerszym niż dotąd zakresie na obszarze Polski Zachodniej.

Współpraca polsko-niemiecka, polsko-skandynawska i polsko-czeska przebiega na różnych płaszczyznach kontaktów samorządowych, organizacji euroregionalnych, instytucji, przedsiębiorstw i programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej. Podjęcie działań na rzecz rozwoju regionów, promowanie idei jedności europejskiej i ustalanie wspólnych przedsięwzięć oraz pozyskiwanie środków na ich realizację jest priorytetem.

26. WARUNKI BRZEGOWE WDROŻENIA ZAPISÓW STRATEGII ROZWOJU POLSKI ZACHODNIEJ

Osiągnięcie celów SRPZ wymaga efektywnych działań realizowanych przez trzy poziomy władzy publicznej odpowiedzialnej za realizację polityki rozwoju – poziom centralny, regionalny i lokalny. Na poziomie rządowym konieczne jest zapewnienie, że przyjęta strategia będzie stanowić niezależny od zmian politycznych dokument, stanowiący ramy rozwojowe na naj-

bliższe lata. Strategia powinna być realizowana za pomocą wieloletnich programów rządowych, o których mowa w ustawie o finansach publicznych oraz za pomocą programów operacyjnych współfinansowanych przez Unię Europejską w latach 2014-2020. Szczególne znaczenie miałyby ustanowienie specjalnego Programu Operacyjnego Polski Zachodniej. Minimalnym akceptowalnym rozwiązaniem jest podjęcie problemów ponadwojewódzkich i międzyregionalnych Polski Zachodniej w ramach jednego z priorytetów siedemnastego programu regionalnego o charakterze centralnym.

Rolą samorządów województw Polski Zachodniej jest prowadzenie własnej polityki rozwoju regionalnego dla swoich województw w sposób rozumny i efektywny przy wykorzystaniu środków własnych i regionalnych programów operacyjnych ustanowionych przy wsparciu UE, tak aby działania rządu i samorządów wojewódzkich dawały w jak największym stopniu efekt synergiczny i przyczyniały się do szybkiego wzrostu społeczno-gospodarczego. Dzięki współdziałaniu samorządów województw Polski Zachodniej możliwe jest osiągnięcie dodatkowych efektów synergicznych, dzięki ograniczeniu negatywnego wpływu granic między województwami oraz nawiązaniu i rozwinięciu współpracy typu sieciowego.

Samorządy lokalne powiatów i gmin w województwach Polski Zachodniej są również ważnym uczestnikiem realizacji strategii, gdyż ze środków własnych oraz aktywności działań lokalnych wspierają rozwój społeczno-ekonomiczny swoich terenów. Rola samorządów lokalnych musi być podkreślona, ponieważ to one w wielu przypadkach przygotowują ważne projekty rozwojowe. Jakość tych projektów, a często również myślenie ponadlokalne i możliwie nowoczesne są gwarantami, że planowane działania będą istotne, nawet z punktu widzenia regionu. Wiele działań proponowanych w założeniach strategii nie może się odbyć bez aktywności władz lokalnych. Należą do nich między innymi wzrost jakości infrastruktury technicznej, tworzenie społeczeństwa obywatelskiego otwartego na postęp technologiczny, tworzenie sieci opartych o współpracę w układzie: biznes – władze lokalne – sektor naukowo-badawczy – instytucje otoczenia biznesu oraz ograniczanie negatywnych konsekwencji granic międzywojewódzkich.

Szczególną rolę i odpowiedzialność muszą na siebie przejąć miasta będące stolicami województw Polski Zachodniej, które w naturalny sposób są już obecnie centrami rozwoju tych obszarów. Rozwój funkcji metropolitalnych oraz wzorowa współpraca z władzami rządowymi i samorządowymi województwa z jednej strony, a także samorządami gmin w obszarze od-

działywania metropolitalnego z drugiej strony, w istotny sposób może przyspieszyć rozwój całego makroregionu.

Istotne znaczenie ma promocja konceptu Polski Zachodniej. Coraz większe znaczenie ma marketing terytorialny oznaczający, że podobnie jak znaki fabryczne nazwy miast i regionów mają potencjalnie znaczącą wartość handlową. W związku z tym, należy dążyć do wykreowania, utrwalania i wzmacniania marek regionalnych z wykorzystaniem hasła „Polska Zachodnia”. Kreowanie marki Polski Zachodniej powinno być przedmiotem zaplanowanej kampanii marketingowej plasującej ten produkt wysoko na mapie mentalnej obywateli Polski i Europy, jako będącej gwarancją wysokiej jakości, punktualności, dokładności, sprawności oraz życzliwości. W układzie międzynarodowym jest to oczywiście związane z percepcją Polski, a zanik negatywnej konotacji pojęcia „polnische Wirtschaft” jest najlepszą ilustracją jakościowych zmian w ostatnich dwu dekadach.

Pierwszym etapem tego procesu jest promocja prac wykonanych w ramach przygotowania Założeń SRPZ. W ramach witryn internetowych Urzędów Marszałkowskich znalazły się informacje na temat tej strategii. Ponadto powstała specjalna strona internetowa inicjatywy „Polska Zachodnia 2020”. Zostały na niej zamieszczone m. in. wszystkie raporty i ekspertyzy przygotowane w trakcie dotychczasowych prac. W województwach Polski Zachodniej przy okazji różnych konferencji popularyzowano ideę SRPZ. Wartością dodaną tego przedsięwzięcia było kreowanie efektywnej platformy konsultacyjnej marszałków i zarządów województw. W trakcie różnych konferencji prasowych i spotkań marszałków oraz członków zarządów województw z mediami popularyzowano ten projekt makroregionalny. Zakłada się ewentualne opublikowanie ekspertyz i raportów, do wykonania których zaproszono także czołowych regionalistów Europy (J. Bradley, P. Nijkamp). W dalszych pracach nad strategią prowadzonych pod kierunkiem Ministra Rozwoju Regionalnego proponuje się odbycie pięciu konferencji regionalnych, w trakcie których prezentacja Założeń posłuży do ukierunkowania dalszych prac programowych.

27. INSTRUMENTY WDROŻENIA ZAPISÓW STRATEGII ROZWOJU POLSKI ZACHODNIEJ

Ze względu na utrwaloną po roku 2003 strukturę finansowania działań rozwojowych w Polsce podstawowym źródłem finansowania wdrożenia Strategii Rozwoju Polski Zachodniej bę-

dzie europejska polityka spójności (EPS). Unia Europejska przedstawiła w roku 2011 projekt budżetu i rozporządzeń na lata 2014-2020. Skala prognozowanych dla Polski środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności jest nawet nieco większa niż alokacje dostępne w latach 2007-2013. Unia Europejska jako element wprowadzenia w model EPS spójności terytorialnej zakłada zasadnicze dowartościowanie programowania w układach makroregionalnych, rozumianych jednak jako współpraca w ramach trzynastu wcześniej zidentyfikowanych obszarach ponadnarodowych (między innymi Państw Morza Bałtyckiego oraz Europy Środkowej). Proponuje się także zasadnicze zwiększenie strumieni środków przeznaczanych na europejską współpracę terytorialną (z 2,5% do 3,5% budżetu EPS), w tym także przygraniczną wzdłuż wewnętrznych granic państw członkowskich Unii Europejskiej, przy podwyższeniu poziomu współfinansowania ze środków własnych do 25%. W dokumentach programowych Komisji Europejskiej dostrzega się także problem granic wewnętrznych pomiędzy regionami w ramach państw członkowskich Wspólnoty.

Trudno jest obecnie przewidzieć jaki będzie szczegółowy kształt zapisów Kontraktu Partnerskiego (*Partnership Contract*) pomiędzy Komisją Europejską i Polską, jaki będzie finalizowany zgodnie z optymistycznym scenariuszem w roku 2013. Trudno jest w związku z tym określić jaki będzie układ programów operacyjnych i alokacje finansowe w ich ramach zakładane na lata 2014-2020. Nieznana jest także przyszłość programowania rozwoju w układach makroregionalnych państw członkowskich. W latach 2007-2013 w Unii Europejskiej powołano pierwszy taki instrument, czyli makroregionalny program operacyjny dotyczący rozwoju pięciu województw Polski Wschodniej. Ewaluacja tego programu będzie najprawdopodobniej podstawą decyzji odnośnie ewentualnego kontynuowania takiego podejścia także w latach 2014-2020. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego do roku 2020 zakłada uruchomienie w tym okresie tylko jednego takiego programu, czyli kolejnej edycji programu operacyjnego rozwoju Polski Wschodniej. Korzystną perspektywę dla współpracy makroregionalnej w Polsce Zachodniej tworzy priorytet obecny w dokumentach europejskich i polskich dla tworzenia i rozwijania różnorodnych sieci współpracy w układach terytorialnych. Należy spodziewać się także zaadresowania w ramach osi priorytetowych kwestii granic pomiędzy województwami, które są w wielu przypadkach barierami dla dynamizacji rozwoju społeczno-gospodarczego.

Strategia Rozwoju Polski Zachodniej powinna koncentrować się na problemach ponad wojewódzkich i międzyregionalnych, których rozwiązanie nie jest możliwe w granicach jednego województwa, a specyfika problemu nie pozwala na nadanie mu uniwersalnej rangi krajowej. Podstawowym wyzwaniem programowania makroregionalnego w Polsce jest konieczność zmieszczenia się pomiędzy programowaniem krajowym i wojewódzkim. Dlatego wynikiem wspólnych prac ministra do spraw rozwoju regionalnego i samorządów województw powinno stać się opracowanie na ich podstawie metryczek dotyczących kluczowych dla rozwoju Polski Zachodniej projektów ponadwojewódzkich i międzyregionalnych.

28. KLUCZOWE PROJEKTY O CHARAKTERZE PONADWOJEWÓDZKIM I MIĘDZYREGIONALNYM

W trakcie prac nad Załoženiami SRPZ uzgodniono wstępną listę kluczowych projektów o charakterze ponadwojewódzkim i międzyregionalnym adresowanych do programów dostępnych w Polsce w latach 2014-2020. Oczywiście w procesie konsultacji społecznej lista ta może zostać jeszcze zmodyfikowana i ewentualnie rozszerzona, jednak nie może to naruszać podziału kompetencji Rządu i samorządów województw w zakresie wdrażania polityki rozwoju.

Kluczowe projekty:

1. „Sieci energetyczne Polski Zachodniej” (cel I)
2. „Dostępność do infrastruktury energetycznej Polski Zachodniej” (cel I)
3. „Bezpieczeństwo powodziowe Polski Zachodniej” (cel I)
4. „Integracja nowoczesnych form gospodarowania odpadami” (cel I)
5. „Korytarze ekologiczne Polski Zachodniej” (cel I)
6. „Efektywne połączenie transportowe stolic województw Polski Zachodniej” (cel II)
7. „Dokończenie budowy drogi S-3 w ciągu CETC-ROUTE65” (cel II)
8. „Powiązania drogowe Polski Zachodniej” (cel II)
9. „Modernizacja dróg krajowych i wojewódzkich o znaczeniu ponadregionalnym” (cel II)
10. „Sieci kolejowe Polski Zachodniej” (cel II)
11. „Modernizacja linii kolejowych w ciągu CETC-ROUTE65” (cel II)
12. „Porty lotnicze Polski Zachodniej” (cel II)
13. „Międzynarodowa Droga Wodna MDW E70” (cel II)

14. „Odrzańska droga wodna” (cel II, cel V)
15. „Program promocji dziedzictwa kulturowego” (cel III)
16. „Inicjatywy klastrowe Polski Zachodniej” (cel IV)
17. „Makroregionalna sieć sektorów kreatywnych” (cel IV)
18. „Współpraca ośrodków akademickich Polski Zachodniej” (cel IV)
19. „Współpraca miast wojewódzkich” (cel VI)
20. „Rozwój transgranicznych funkcji metropolitalnych” (cel VI, cel VIII)
21. „Ponadregionalne specjalistyczne centra usług medycznych” (cel VI)
22. „Makroregionalne produkty turystyczne” (cel VII)
23. „Produkt turystyczny ODRA” (cel VII)
24. „Promocja turystyczna Polski Zachodniej” (cel VII)
25. „Regionalne rynki pracy Polski Zachodniej w trans granicznej kooperacji z regionami Niemiec i Republiki Czeskiej” (cel VIII)

29. MONITORING, RAPORTOWANIE, WSKAŹNIKI ORAZ AKTUALIZOWANIE STRATEGII ROZWOJU POLSKI ZACHODNIEJ

Proponujemy systematyczne monitorowanie procesów realnych mających miejsce w Polsce Zachodniej. Powinno to zostać wpisane w planowany system obserwatoriów regionalnych który ma objąć wszystkie województwa. Szczegółowy opis systemu monitorowania zostanie opisany w Strategii Rozwoju Polski Zachodniej.

Jako podstawowe wskaźniki proponuje się dwa punkty odniesienia:

1. Zestaw celów określonych na poziomie regionów typu NUTS 2, jaki obowiązuje Polskę w zakresie wdrażania Strategii Europa 2020.
2. Zmiany w poziomie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej Polski Zachodniej oceniane na tle całej Unii Europejskiej na poziomie całych województw za pomocą: wielkości produktu krajowego brutto na mieszkańca według parytetu siły nabywczej (spójność gospodarcza), stopy bezrobocia (spójność społeczna) oraz wskaźnika dostępności komunikacyjnej w ramach Polski Zachodniej i z sąsiadującymi regionami (spójność terytorialna).

Oczywiście realizacja założeń Strategii Rozwoju Polski Zachodniej będzie tylko jednym z elementów, który przyczyni się do osiągnięcia i poprawy tak określonych celów i wskaźników.

Nie rzadziej niż co trzy lata powinien powstawać raport z wdrażania strategii, określający co się zmieniło w uwarunkowaniach, co udało się zrealizować z propozycji projektów oraz pokazujący zestaw najlepszych praktyk wdrażania strategii. Raport ten powinien być akceptowany przez marszałków województw we współpracy z ministrem ds. rozwoju regionalnego. Aktualizacji powinna być poddawana przy tej okazji lista projektów.

Aktualizacja strategii powinna odbywać się w rytmie wieloletniego programowania polityk i budżetu Unii Europejskiej, czyli najbliższa powinna nastąpić jeszcze przed wejściem w kolejny taki wieloletni okres, rozpoczynający się w roku 2021.

30. ZAŁĄCZNIK NR 1 POROZUMIENIE W SPRAWIE PODJĘCIA WSPÓLNYCH PRAC NAD STRATEGIĄ ROZWOJU I PROGRAMEM OPERACYJNYM POLSKI ZACHODNIEJ

POROZUMIENIE

w sprawie

podjęcia wspólnych prac
nad strategią i programem operacyjnym rozwoju
Polski zachodniej

Szczecin, 26 sierpnia 2010 r.

POROZUMIENIE

w sprawie podjęcia wspólnych prac
nad strategią i programem operacyjnym rozwoju Polski zachodniej,

zawarte w dniu 26 sierpnia 2010 r. pomiędzy:

1. Województwem Dolnośląskim, reprezentowanym przez:
Marka Lapińskiego – Marszałka Województwa,
Mieczysława Ciurlę, Dyrektora Wydziału Rozwoju Gospodarczego w Departamencie
Rozwoju Regionalnego UMWD
2. Województwem Lubuskim, reprezentowanym przez:
Marcina Jabłońskiego – Marszałka Województwa
3. Województwem Opolskim, reprezentowanym przez:
Józefa Kotysia – Wicemarszałka Województwa
4. Województwem Wielkopolskim, reprezentowanym przez:
Marka Woźniaka – Marszałka Województwa
5. Województwem Zachodniopomorskim, reprezentowanym przez:
Władysława Husejkę – Marszałka Województwa

zwanymi dalej łącznie „Stronami Porozumienia”,

o następującej treści:

Strony Porozumienia,

mając na uwadze potrzebę:

- wzmocnienia współpracy województw Polski zachodniej dla rozwoju ich potencjału,
- zwiększenia dostępności komunikacyjnej makroregionu Polski zachodniej w celu powstrzymania peryferyzacji tego obszaru,
- wykorzystania szansy na ożywienie transportu na kierunku północ-południe poprzez budowę Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego CETC, w tym udrożnienie Odry i jej pełne włączenie do systemu śródlądowych dróg wodnych Europy.

- wzmocnienia pozycji zachodnich województw wobec sąsiednich landów niemieckich w taki sposób, by pobudzić transgraniczną współpracę gospodarczą, skoordynować i skutecznie zrealizować zamierzenia inwestycyjne w rejonie pogranicza,
- wykorzystania szans wynikających z rozwoju nowoczesnych technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych, wzmocnione przez skuteczną koordynację działań podejmowanych przez poszczególne województwa Polski zachodniej
- pełnego wykorzystania policentrycznej, dobrze rozwiniętej sieci osadniczej, w tym ośrodków miejskich posiadających znaczący potencjał naukowy i intelektualny a jednocześnie zahamowania spadku znaczenia wielu miast makroregionu,
- poszukiwania rozwiązań przeciwdziałania negatywnym tendencjom demograficznym, zwłaszcza na rynku pracy,
- odpowiedzi na wyzwania zmieniającej się polityki spójności Unii Europejskiej,

kierując się zapisami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego dostrzegającej specyficzne problemy rozwojowe województw zachodniej Polski,

w konsekwencji prowadzonych przez Marszałków województw rozmów oraz wystosowanego listu do Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 21 maja 2010 z wyrażeniem potrzeby powstania ponadregionalnych dokumentów strategicznego i operacyjnego dla obszaru Polski zachodniej,

uzasadniają, co następuje:

§ 1

1. Strony Porozumienia postanawiają podjąć wspólne prace prowadzące do opracowania ponadregionalnej Strategii Rozwoju Polski Zachodniej 2020 zwanej dalej Strategią, której powstanie stworzy podstawę przyjęcia Programu Operacyjnego Rozwój Polski Zachodniej 2014-2020 obejmującego województwa: dolnośląskie, lubuskie, opolskie, wielkopolskie i zachodniopomorskie, zwanego dalej Programem Operacyjnym.
2. Zakres wsparcia Programu Operacyjnego województw będących stronami Porozumienia powinien być komplementarny wobec regionalnych programów operacyjnych oraz programów sektorowych na lata 2014-2020.

§ 2

W celu skutecznej realizacji treści Porozumienia Strony zwrócą się do Ministra Rozwoju Regionalnego z propozycją współdziałania zgodnie z trybem przewidzianym w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U.z 2009 r. Nr 84, poz. 712, Nr 157 poz.1241).

§ 3

Priorytetowymi obszarami wsparcia w Strategii i w Programie Operacyjnym będą:

- komunikacja,
- społeczeństwo informacyjne,

- nauka oraz jej współpraca z gospodarką,
- bezpieczeństwo energetyczne,
- zasoby wodne i ochrona przeciwpowodziowa,
- planowanie przestrzenne i rozwój miast,
- nurytyka,
- inne obszary wsparcia uzgodnione przez Marszałków umawiających się województw w trybie, o którym mowa w §5, lit. a.

§ 4

Ustala się następujący ramowy harmonogram prac przy realizacji Porozumienia:

- diagnoza Polski Zachodniej: od września 2010 do września 2011,
- Strategia Rozwoju Polski Zachodniej 2020: od IV kwartału 2010 do II kwartału 2012,
- Program Operacyjny Rozwój Polski Zachodniej 2014-2020: od 2012 do 2013 r.

§ 5

Ustala się ramowy tryb realizacji Porozumienia:

- a) za kierowanie i nadzór nad realizacją Porozumienia odpowiadają Marszałkowie umawiających się województw, którzy swoje decyzje podejmować będą jednomyslnie, w formie protokołu,
- b) do udziału w pracach nad dokumentami, o których mowa w §. 1. tworzy się Grupę Sterującą składającą się z:
 - Eksperta Kluczowego wskazanego przez Strony Porozumienia,
 - ekspertów wskazanych przez Strony Porozumienia, po jednym z każdego województwa,
 - wskazanych przez marszałków województw przedstawicieli odpowiedzialnych w danym województwie za politykę regionalną, po jednym z każdego województwa,
 - sekretarza wskazanego przez Strony Porozumienia,
 - innych osób zaproszonych zgodnie przez Strony Porozumienia stosownie do pojawiających się potrzeb,
- c) w regulaminie przyjętym na pierwszym swoim posiedzeniu Grupa Sterująca ustali szczegółowe zasady współpracy.

§ 6

1. W celu sfinansowania wydatków na realizację Porozumienia Strony podejmą starania o wsparcie finansowe Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, w szczególności ze środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna. Pozostała część wydatków będzie poniesiona w równych częściach przez każdą ze Stron Porozumienia.
2. Szczegółowy sposób i tryb finansowania wydatków zostanie ustalony odrębnie przez Marszałków umawiających się województw.

§ 7

Każdej ze Stron Porozumienia przysługuje prawo do odstąpienia od Porozumienia za trzymiesięcznym okresem wypowiedzenia oraz pod warunkiem uregulowania wcześniej powstałych zobowiązań wynikających z realizacji niniejszego Porozumienia.

§ 8

Porozumienie zawiera się na czas nieokreślony.

§ 9

Porozumienie wchodzi w życie z dniem podpisania.

Województwo Dolnośląskie

Województwo Lubuskie

Województwo Opolskie

Województwo Wielkopolskie

Województwo Zachodniopomorskie

31. ZAŁĄCZNIK NR 2 LISTA WYKONANYCH EKSPERTYZ I RAPORTÓW

Ekspertyzy finansowane przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego

1. *Powiązania funkcjonalne obszarów miejskich Polski zachodniej w kontekście wykorzystania ich jako potencjałów rozwojowych*, Krystian Heffner, współpraca Piotr Gibas.
2. *Rynek pracy i kierunki wzrostu aktywności zawodowej ludności na obszarze zachodnich województw Polski w kontekście prowadzonej polityki regionalnej*, Elżbieta Kryńska, Łukasz Arendt.
3. *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce zachodniej jako ważny element wykorzystania potencjałów rozwojowych*, Witold Sartorius.
4. *Strategiczne osie rozwoju na obszarze zachodnich województw Polski ze szczególnym uwzględnieniem znaczenia dostępności transportowej dla rozwoju społeczno-gospodarczego*, Janusz Zaleski, Tomasz Korf, Gabriela Lisowiec.
5. *Wykorzystanie potencjału gospodarczo-naukowego dla rozwoju społeczno-gospodarczego Polski zachodniej*, Marek Dutkowski.
6. *Wykorzystanie przygranicznego położenia trenów znajdujących się w zachodniej części Polski dla rozwoju społeczno-gospodarczego*, Zbigniew Mogiła, Janusz Zaleski, Maciej Zathey.

Ekspertyzy finansowane przez Urzędy Marszałkowskie

1. *Analiza i prognoza dochodów i wydatków publicznych w Polsce Zachodniej, Województw: zachodniopomorskiego, lubuskiego, wielkopolskiego, dolnośląskiego, opolskiego*, Jacek Batóg.
2. *Analiza pięciu strategii regionalnych województw Polski Zachodniej i problemów stykowych i wspólnych pomiędzy województwami*, Tadeusz Kudłacz, współpraca Piotr Liłyński.
3. *Analiza porównawcza planów zagospodarowania przestrzennego województw Polski Zachodniej*, Tomasz Zieliński, Tomasz Jaksina, Jan Smutek, Mirosław Izdebski, Leszek Jastrzębski, pod kierunkiem Stanisława Dendewicza.
4. *Bezpieczeństwo energetyczne Polski Zachodniej*, Olgierd Małyшко.
5. *Dostępność transportowa Polski Zachodniej, Analiza uwzględniająca europejską politykę TEN oraz korytarze o charakterze ponadregionalnym wiążące makroregion z terytorium europejskim i poprawiające dostępność transportową wszystkich ośrodków powiatowych*, Tomasz Komornicki.
6. *Funkcje metropolitalne stolic województw Polski Zachodniej*, Krystian Heffner.

7. *Obszary wiejskie Polski Zachodniej w warunkach dynamizacji zmian strukturalnych*, Mirosław Struś, Henryk Łabędzki, Adam Czarnecki.
8. *Ochrona i konserwacja wartości przyrodniczych Polski Zachodniej jako podstawa trwałego rozwoju*, Leszek Jerzak, Marek Maciantowicz, Mariusz Goraj.
9. *Prognoza podstawowych wskaźników społeczno-ekonomicznych dla Polski Zachodniej do 2020 r.*, Jan Paradysz, Jan Jacek Sztudynger.
10. *Rozwój społeczno-gospodarczy ośrodków powiatowych oraz analiza spójności na poziomie powiatów*, Adam Radzimski.
11. *Turystyka i dziedzictwo kulturowe Polski Zachodniej*, Marek W. Kozak.
12. *The potential for applying regional development instruments of the Netherlands in Western Poland*, Peter Nijkamp.
13. *The potential for using Irish regional development instruments in Western Poland-2013-2020*, John Bradley.

Raporty wojewódzkie

1. *Raport regionalny. Województwo dolnośląskie*, Janusz Zaleski, Tomasz Korf, Gabriela Lisowiec.
2. *Raport regionalny. Województwo lubuskie*, Tadeusz Kudłacz, współpraca Artur Hołuj, Piotr Serafin, Bernadetta Zawilińska.
3. *Raport regionalny. Województwo opolskie*, Krystian Heffner.
4. *Województwo wielkopolskie. Raport regionalny*, Waldemar Ratajczak, współpraca Jerzy Parysek, Tomasz Kossowski.
5. *Województwo Zachodniopomorskie. Raport Regionalny 2011*, Marek Dutkowski.

Inne źródła wykorzystane w tym dokumencie

1. *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2009 roku*, GUS, Warszawa 2010.
2. Dziemianowicz W., 2010, *Klimat przedsiębiorczości w Polsce lokalnej – 2010*, tygodnik Wspólnota 2010.
3. *Inwestowanie w przyszłość Europy. Piąty raport na temat spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej*, Komisja Europejska, Luksemburg 2010.
4. Komornicki T., Korcelli P. i inni, 2010, *Powiązania funkcjonalne pomiędzy polskimi metropoliami*, Projekt badawczy MNiSzW nr NN 306 25 12 33 (maszynopis), Warszawa.
5. *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2011.
6. *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego na lata 2010-2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2010.
7. *Krajowy Program Reform. Europa 2020*, Rzeczpospolita Polska, Warszawa 2011.

8. Nowicki M., 2010, *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk.
9. *Strategia Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Komisja Europejska, Bruksela 2010.
10. *Turystyka w 2009 r.*, GUS, Warszawa 2010.

32. ZAŁĄCZNIK NR 3 INFORMACJA NA TEMAT DOTYCHCZASOWEGO PRZEBIEGU PRAC NAD STRATEGIĄ ROZWOJU POLSKI ZACHODNIEJ

Wrzesień 2009 r. – styczeń 2010 r. – w trakcie prowadzonych przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego konsultacji *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020* przedstawiciele województw: dolnośląskiego, lubuskiego i zachodniopomorskiego wskazali na problemy zachodnich obszarów Polski oraz **postulowali opracowanie dokumentu w zakresie rozwoju Polski Zachodniej.**

19 stycznia 2010 r. – Marszałek Województwa Dolnośląskiego wystosował list do marszałków trzech województw: lubuskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego z **propozycją podjęcia współpracy** z Ministerstwem Rozwoju Regionalnego w celu **opracowania dokumentu strategicznego/operacyjnego dla Polski Zachodniej.**

1 kwietnia 2010 r. (Zielona Góra) – **pierwsze spotkanie** przybliżające do powstania inicjatywy „Polska Zachodnia”. Uczestniczyli w nim marszałkowie trzech województw: dolnośląskiego, lubuskiego i zachodniopomorskiego. W trakcie spotkania poruszano kwestię braku wyraźnych zapisów w projekcie „Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego” odnoszących się do zachodnich województw Polski.

23 kwietnia 2010 r. (Zielona Góra) – spotkanie, w którym udział wzięli dyrektorzy departamentów z czterech województw: dolnośląskiego, lubuskiego, zachodniopomorskiego i wielkopolskiego. Dyskutowano o obszarach wsparcia, które należałoby objąć strategią oraz o trybie prac.

21 maja 2010 r. (Wrocław) – **spotkanie marszałków** czterech województw: dolnośląskiego, lubuskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego **oraz dyrektorów.** W trakcie spotkania wskazano na potrzebę przeprowadzenia diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej makroregionu Polski Zachodniej, stanowiącej podstawę do określenia założeń rozwojowych, a następnie strategii oraz projektów ponadregionalnych.

16 czerwca 2010 r. (Warszawa) – **spotkanie** czterech **marszałków z Ministerem Rozwoju Regionalnego**, Panią Elżbietą Bieńkowską. Pani Minister wyraziła poparcie dla przedstawionego pomysłu przygotowania strategii ponadregionalnej dla obszaru Polski Zachodniej.

30 czerwca 2010 r. – województwo opolskie zadeklarowało chęć włączenia się w inicjatywę „Polska Zachodnia”.

7 lipca 2010 r. (Poznań) – spotkanie marszałków pięciu województw: dolnośląskiego, lubuskiego, wielkopolskiego, zachodniopomorskiego oraz opolskiego. Na spotkaniu **zdecydowano o przygotowaniu porozumienia** między województwami w sprawie inicjatywy „Polska Zachodnia”. Postanowiono, że w pracach nad założeniami strategii województwa wspierać będą **eksperti kluczowi i regionalni**.

26 sierpnia 2010 r. (Szczecin) – spotkanie marszałków województw, podczas którego nastąpiło **sformalizowanie inicjatywy „Polska Zachodnia 2020”** – podpisano „Porozumienie w sprawie podjęcia wspólnych prac nad strategią i programem operacyjnym rozwoju Polski Zachodniej”. Równoległe odbyło się spotkanie dyrektorów.

29 września 2010 r. (Zielona Góra) – spotkanie marszałków województw, w którym udział wzięli również dyrektorzy oraz przedstawiciele Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. Podczas spotkania **przedstawiciele Ministerstwa zadeklarowali współpracę w zakresie przygotowania ekspertyz** na potrzeby opracowania diagnozy Polski Zachodniej.

12 października 2010 r. (Warszawa) – spotkanie dyrektorów, przedstawicieli Ministerstwa Rozwoju Regionalnego z **ekspertami kluczowymi**: prof. Jackiem Szlachtą i dr. hab. Wojciechem Dziemianowiczem. Na spotkaniu dokonano ustaleń dotyczących harmonogramu dalszych prac.

22 października 2010 r. (Opole) – spotkanie dyrektorów. Omówiono **sprawy organizacyjne** związane z przygotowaniem do uruchomienia procesu diagnostycznego Polski Zachodniej. Podjęto również kwestię zakresu współpracy województw z Ministerstwem Rozwoju Regionalnego.

5 listopada 2010 r. (Warszawa) – spotkanie dyrektorów, ekspertów regionalnych oraz eksperta kluczowego prof. Jacka Szlachty z przedstawicielami Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. Na spotkaniu zostały **zaprezentowane główne produkty i harmonogram działań** w ramach prac nad strategią.

16 listopada 2010 r. (Wrocław) – spotkanie, na którym **podpisano umowy z ekspertami kluczowymi**: prof. Jackiem Szlachtą i dr. hab. Wojciech Dziemianowiczem. Ponadto omówiono przebieg dalszych prac, w tym kwestię organizacji warsztatów Grupy Sterującej.

15-16 grudnia 2010 r. (Rokosowo) – spotkanie (przyszłych) członków Grupy Sterującej. Podczas warsztatów omówiono organizację i harmonogram prac nad założeniami strategii makroregionalnej Polski Zachodniej. Zaprezentowane zostały **założenia do raportu metodycznego** dotyczące identyfikacji i analizy potencjałów rozwojowych Polski Zachodniej, a także **założenia do raportów regionalnych**. Ponadto omówiono **wstępne tezy do ekspertyz** zleczanych przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, dotyczących wykorzystania przygranicznego położenia, powiązań funkcjonalnych obszarów miejskich, strategicznej oś rozwoju oraz rynku pracy i kierunków wzrostu aktywności zawodowej ludności w Polsce Zachodniej.

13 stycznia 2011 r. (Poznań) – spotkanie Grupy Sterującej, podczas którego podjęto dyskusję i ostatecznie przyjęto **regulamin Grupy Sterującej**. Dokonano ustaleń odnośnie **listy ekspertyz** wykonywanych na potrzeby diagnozy Polski Zachodniej, finansowanych przez urzędy marszałkowskie. W dalszej kolejności eksperci kluczowi zaprezentowali **założenie do ekspertyz regionalnych oraz wstępny projekt „Raportu metodycznego** dotyczącego identyfikacji i analizy potencjałów rozwojowych Polski Zachodniej – Polska Zachodnia 2020”.

20 stycznia 2011 r. (Opole) – spotkanie marszałków województw, w którym wzięli udział również eksperci kluczowi oraz przedstawiciel Ministerstwa Rozwoju Regionalnego Pan Stanisław Sudak, Z-ca Dyrektora Departamentu Koordynacji Polityki Strukturalnej. Prof. Jacek Szlachta przedstawił nowo powołanym marszałkom ideę oraz dotychczasowy stan prac nad dokumentem strategicznym, a także zaprezentował **projekt „Raportu metodycznego** dotyczącego identyfikacji i analizy potencjałów rozwojowych Polski Zachodniej – Polska Zachodnia 2020”.

25 lutego 2011 r. – **przekazanie** województwom **„Raportu metodycznego dotyczącego identyfikacji i analizy potencjałów rozwojowych Polski Zachodniej – Polska Zachodnia 2020”**, autorstwa dr. hab. Wojciech Dziemianowicz, prof. Jacka Szlachty, przy współpracy prof. Krystiana Heffnera, prof. Tadeusza Kudłacza, prof. Janusza Zaleskiego, Pauliny Nowickiej.

16-18 marca 2011 r. (Książ) – spotkanie Grupy Sterującej. Przeprowadzony został **przegląd stanu realizacji raportów regionalnych i ekspertyz** zleconych na potrzeby dokonania diagnozy makroregionu Polski Zachodniej. Ponadto rozpoczęto **pracę nad analizą SWOT**, a także dyskutowano nad **potencjałami rozwojowymi** Polski Zachodniej.

10 maja 2011 r. (Wrocław) – spotkanie marszałków z udziałem ekspertów kluczowych i regionalnych oraz Podsekretarza stanu w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego, Pana Waldemara Sługockiego, oraz Zastępcy Dyrektora Departamentu Koordynacji Polityki Strukturalnej w MRR, Pana Stanisława Sudaka. Podczas spotkania omówiono działania podjęte w ramach inicjatywy, w tym stan prac nad raportami regionalnymi.

26-27 maja 2011 r. (Niechorze) – spotkanie Grupy Sterującej. Podczas warsztatów eksperci regionalni przedstawili przygotowane na podstawie **raportów regionalnych** prezentacje dotyczące: obszarów problemowych, potencjałów rozwojowych, wyzwań międzywojewódzkich, specjalizacji regionalnych, projektów ponadwojewódzkich. Prof. Jacek Szlachta przedstawił ekspertyzę pt. „Polska Zachodnia w kontekście Strategii Unii Europejskiej Europa 2020, V Raportu na temat spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015 oraz KSRR 2010-2020: Regiony, miasta, obszary wiejskie”, a dr hab. Wojciech Dziemianowicz omówił **założenia syntezy diagnoz**.

30 czerwca – 2 lipca 2011 r. (Łągów Lubuski) – spotkanie marszałków województw oraz spotkanie Grupy Sterującej. Podczas warsztatów Grupy Sterującej zostały **omówione cztery ekspertyzy** dotyczące: strategicznych osi rozwoju, powiązań funkcjonalnych obszarów miejskich, wykorzystania potencjału gospodarczo-naukowego, społeczeństwa informacyjnego. Ponadto podjęto **dalsze prace nad analizą SWOT** makroregionu. Rozpoczęto również dyskusję nad **projektami ponadwojewódzkimi** oraz kształtem tzw. karty projektowej.

25-26 sierpnia 2011 r. (Poznań) – spotkanie marszałków województw oraz członków Grupy Sterującej. Spotkanie było poświęcone wstępnej **dyskusji nad wizją** Polski Zachodniej oraz omówieniu **propozycji projektów ponadregionalnych**. Ponadto marszałkowie podpisali **wspólny list do Ministra Infrastruktury**, Pana Cezarego Grabarczyka, w sprawie powiązań infrastrukturalnych w sieci TEN-T.

8 września 2011 r. – przekazanie województwom **raportu „Synteza opracowań i ekspertyz zewnętrznych realizowanych w ramach przygotowania Założeń Strategii Rozwoju Polski Zachodniej”**, autorstwa dr. hab. Wojciecha Dziemianowicza.

3-5 października 2011 r. (Turawa) – spotkanie Grupy Sterującej. Najważniejszym tematem warsztatów była **prezentacja projektu raportu diagnostycznego** przygotowanego przez dra hab. Wojciecha Dziemianowicza. Ponadto kontynuowano dyskusję nad **propozycjami projektów ponadregionalnych**, a także nad **wizją** Polski Zachodniej. Przedstawione zostały także **dwie ekspertyzy** finansowane przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego poświęcone rynkowi pracy oraz potencjałowi wynikającemu z przygranicznego położenia Polski Zachodniej. Poruszono również kwestię niespójności pomiędzy wojewódzkimi planami zagospodarowania przestrzennego.

8 listopada 2011 r. – nastąpiło **przekazanie** województwom **raportu „Diagnoza strategiczna Polski Zachodniej”**, autorstwa dr. hab. Wojciecha Dziemianowicza i prof. Jacka Szlachty.

5-7 grudnia 2011 r. (Rokosowo) – kolejne warsztaty Grupy Sterującej, podczas których zaprezentowany został wstępny **projekt „Założeń Strategii Rozwoju Polski Zachodniej”**. Ponadto dokończone zostały dyskusje nad **projektami ponadwojewódzkimi** oraz **wizją** Polski Zachodniej. Uzgodniono również kwestie związane z dalszymi działaniami, w tym dotyczące promocji.

2 marca 2012 r. (Poznań) – spotkanie Grupy Sterującej, podczas którego przedyskutowano zgłoszone wcześniej przez województwa uwagi i propozycje poprawek do projektu Założeń Strategii Rozwoju Polski Zachodniej, przygotowanego przez ekspertów kluczowych. W drodze consensusu uzgodniono treść dokumentu i zdecydowano o przekazaniu go do Ministerstwa Rozwoju Regionalnego.

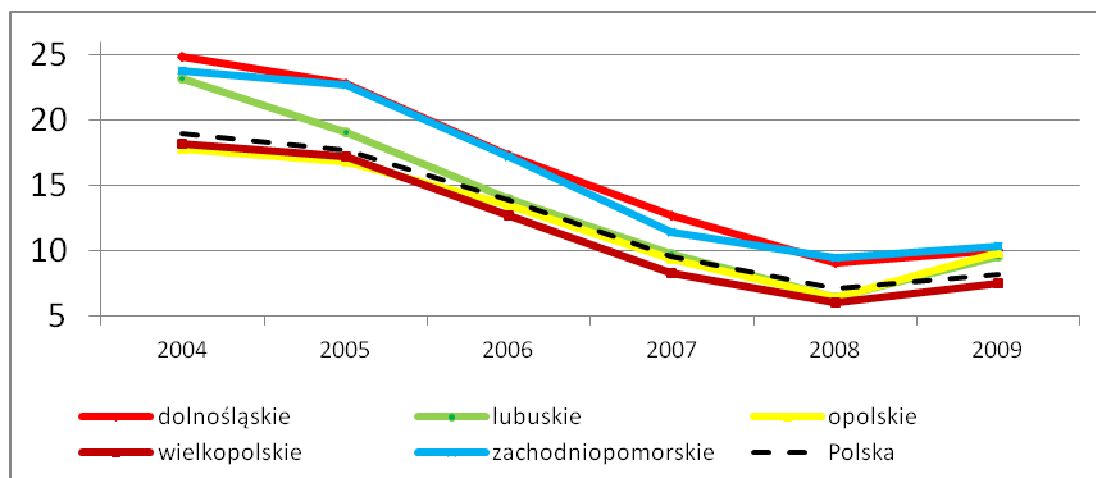
33. ZAŁĄCZNIK NR 4 MAPY I ILUSTRACJE GRAFICZNE

Mapa 1. Polska Zachodnia, 2009

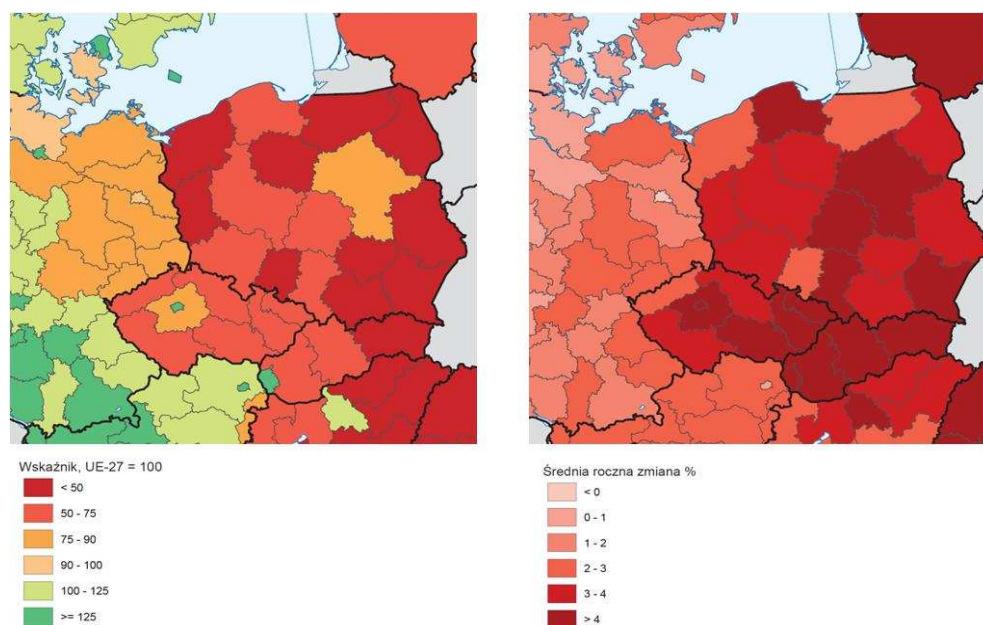
Źródło: opracowanie własne na podstawie Bank Danych Lokalnych GUS 2009.

Wykres 1. Stopa bezrobocia (15+) w latach 2004-2009, w %

Źródło: opracowanie własne na podstawie Kryńska, Arendt 2011 (dane Eurostat).

Mapa 2. Poziom PKB na mieszkańca (SSN, 2007) i realny wzrost PKB na mieszkańca (2000-2007)

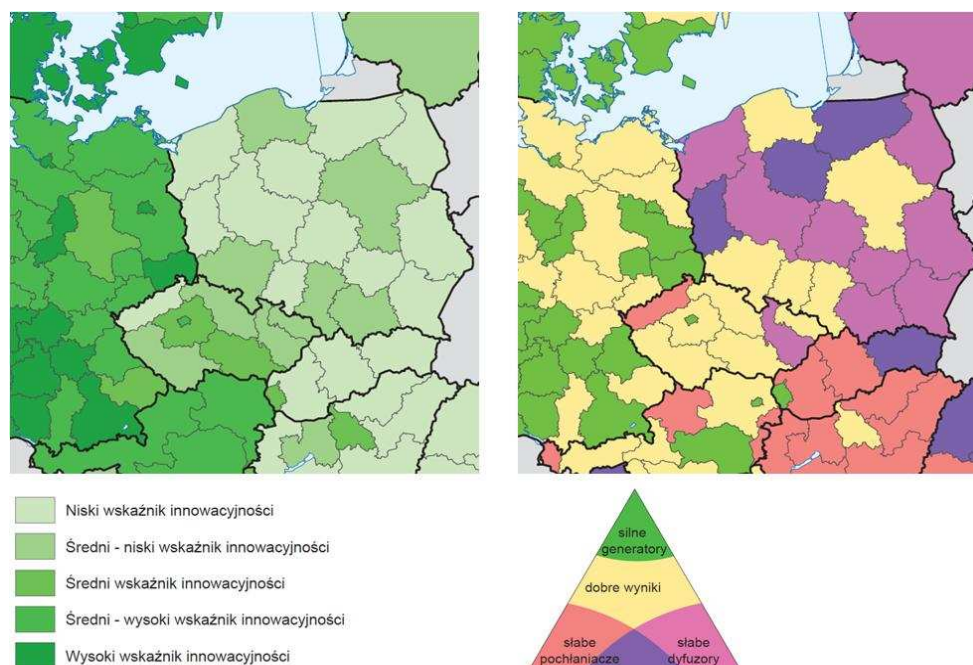

Fragmety map przygotowanych przez EuroGeograficzny Związek ds. Granic Administracyjnych

Po lewej: PKB na mieszkańca w 2007 r.; po prawej: realny wzrost PKB na mieszkańca w latach 2000-2007 (średnia dla UE-27 = 1,8)

Źródło: *Inwestowanie w przyszłość Europy. Piąty raport na temat spójności...*, 2010, s. 12 i 13.

Mapa 3. Wskaźnik regionalnej efektywności innowacyjnej oraz potencjał innowacyjny

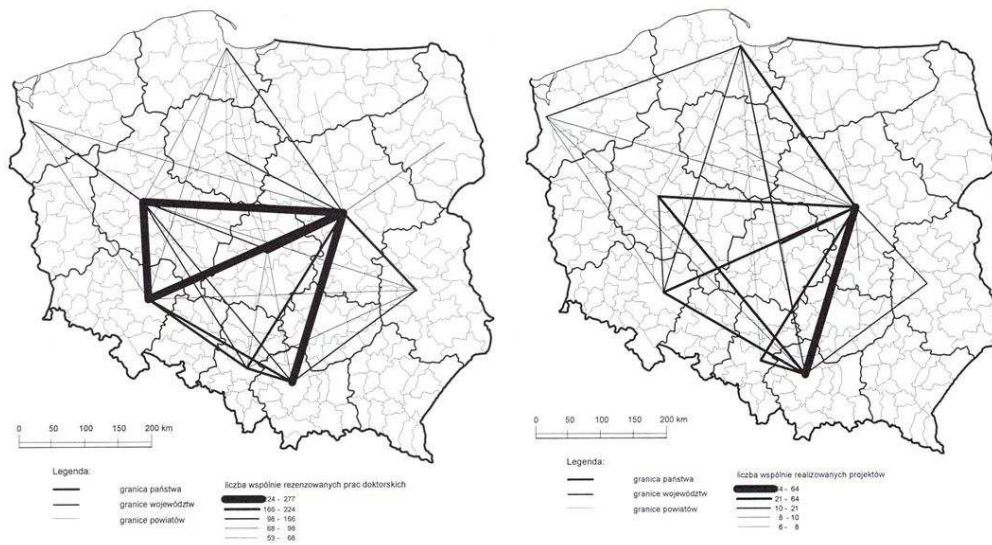

Fragmety map przygotowanych przez EuroGeograficzny Związek ds. Granic Administracyjnych

Po lewej: regionalna efektywność (2006) – syntetyczny wskaźnik złożony z 16 wskaźników stosowanych przez European Innovation Scorbard; po prawej: potencjał innowacyjny w 2008 r.

Źródło: *Inwestowanie w przyszłość Europy. Piąty raport na temat spójności...*, 2010, s. 50 i 54.

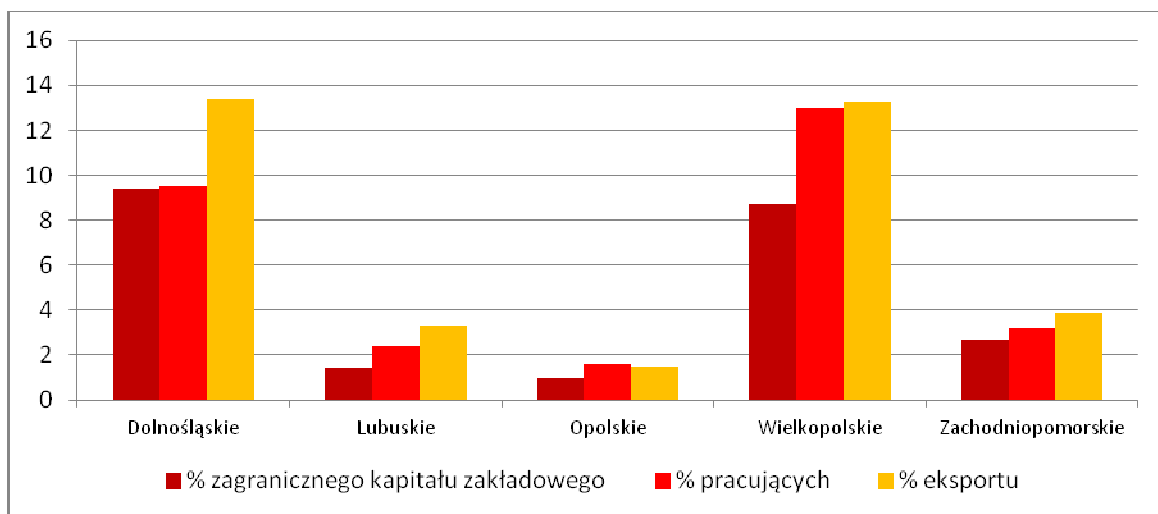
Mapa 4. Współpraca naukowa

Po lewej: współpraca przy recenzowaniu prac doktorskich (zaznaczono pow. 50 prac); po prawej: wspólnie realizowane projekty w ramach 5 i 6 Programu Ramowego UE (zaznaczono pow. 5 projektów).

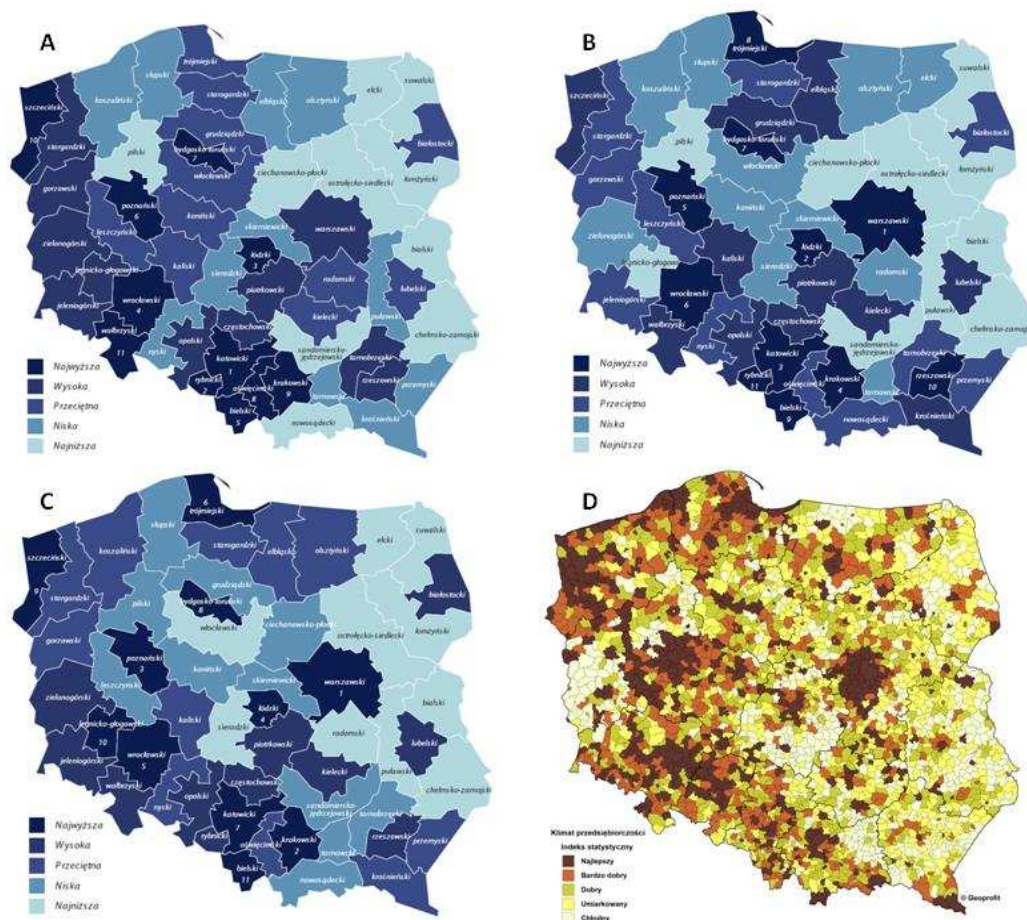
Źródło: Komornicki, Korcelli i in. 2010, za: Dutkowski 2011 b, s. 15 i 16.

Wykres 2. Kapitał zagraniczny w Polsce Zachodniej (Polska=100%)

Źródło: obliczenia własne na podstawie *Działalność gospodarcza... 2010*.

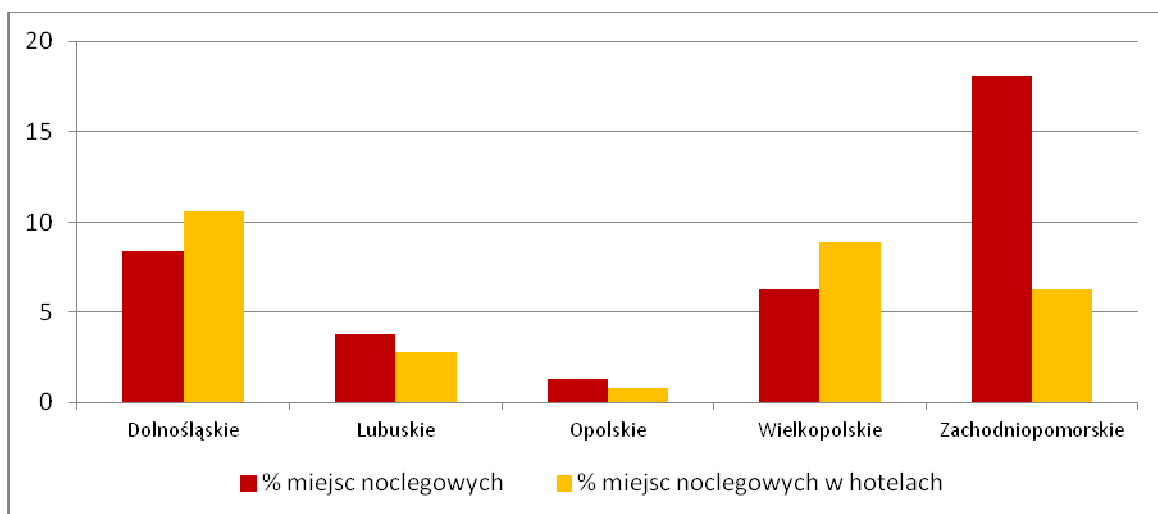
Mapa 5. Atrakcyjność inwestycyjna i klimat przedsiębiorczości, 2010

A: atrakcyjność dla działalności przemysłowej; B: atrakcyjność dla działalności usługowej; C: atrakcyjność dla działalności zaawansowanej technologicznie; D: klimat przedsiębiorczości.

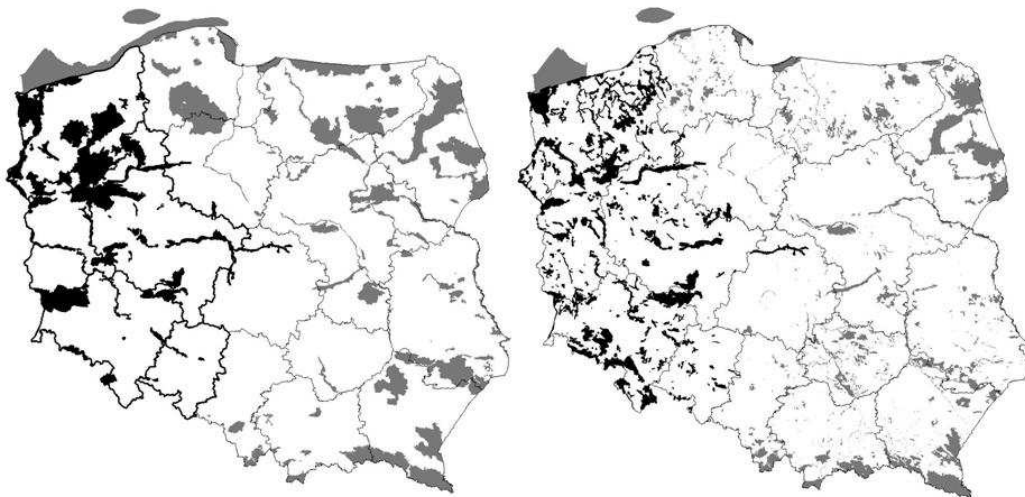
Źródło: A – C Nowicki i in. 2010; D – Dziemianowicz 2010.

Wykres 3. Oferta noclegowa Polski Zachodniej, 2009 (Polska=100)

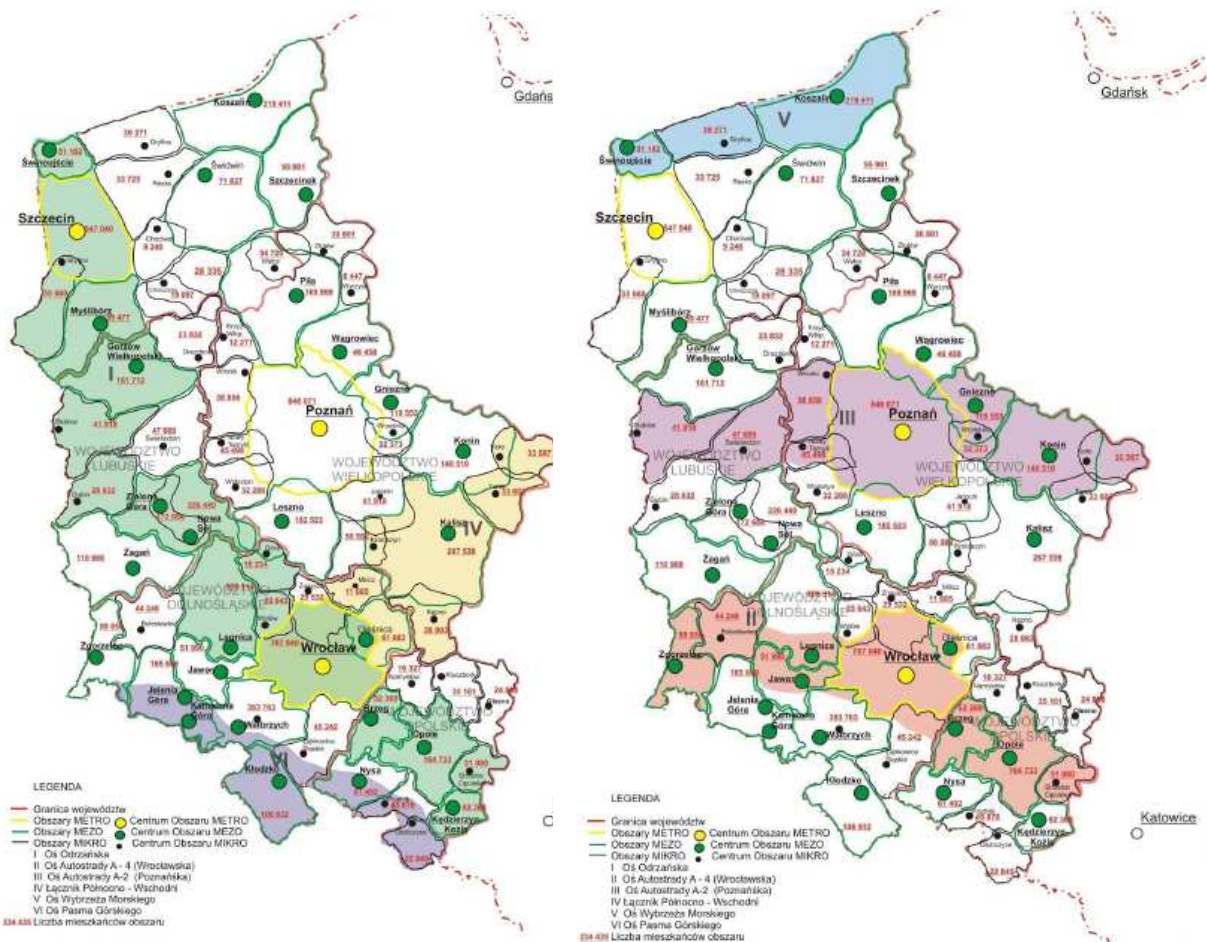
Źródło: obliczenia własne na podstawie *Turystyka w 2009 r.*

Mapa 6. Obszary ochrony ptaków i siedlisk

Źródło: Jerzak, Maciantowicz, Goraj 2011.

Mapa 7. Osie rozwojowe Polski Zachodniej, 2011

Źródło: Zaleski, Korf, Lisowiec 2011.

34. ZAŁĄCZNIK NR 5 LISTA UCZESTNIKÓW PRAC NAD ZAŁOŻENIAMI STRATEGII ROZWOJU POLSKI ZACHODNIEJ

Przedstawiciele władz samorządu wojewódzkiego nadzorujący prace

- województwo dolnośląskie – Grzegorz Roman, Marek Łapiński, Rafał Jurkowlaniec, Jerzy Tutaj;
- województwo lubuskie – Marcin Jabłoński, Elżbieta Polak;
- województwo opolskie – Józef Sebesta, Józef Kotyś, Tomasz Kosuś;
- województwo wielkopolskie – Marek Woźniak, Leszek Wojtasiak;
- województwo zachodniopomorskie – Władysław Husejko, Olgierd Geblewicz, Wojciech Drożdż.

Grupa Sterująca w składzie:

1. Jacek Szlachta – ekspert kluczowy
 2. Wojciech Dziemianowicz – sekretarz naukowy
- Przedstawiciele Marszałków i eksperci regionalni:

Województwo dolnośląskie:

3. Wojciech Kazanecki
4. Maciej Zathey
5. Janusz Zaleski

Województwo lubuskie:

6. Maciej Nowicki
7. Tadeusz Kudłacz

Województwo opolskie:

8. Krzysztof Kiełbasa
9. Danuta Rospond - Bednarska
10. Krystian Heffner

Województwo wielkopolskie:

11. Grzegorz Potrzebowski
12. Waldemar Ratajczak

Województwo zachodniopomorskie:

13. Magdalena Kogut-Jaworska
14. Krzysztof Żarna

15. Jacek Baraniecki
16. Marek Dutkowski

Pozostałe osoby uczestniczące w spotkaniach Grupy Sterującej:

1. Łukasz Arendt	21. Justyna Osiecka – Sułek
2. Magdalena Balak-Hryńkiewicz	22. Jolanta Paszkiewicz
3. Daniel Baliński	23. Ryszard Polus
4. Ryszard Bąk	24. Artur Pomianowski
5. Tomasz Bogusz	25. Jolanta Przybyszewska
6. Krzysztof Borkowicz	26. Marta Przytocka
7. Stanisław Dendewicz	27. Michał Rejewski
8. Hanna Galewska	28. Jerzy Ruszała
9. Jolanta Kansy	29. Witold Sartorius
10. Jacek Kasprzyk	30. Wojciech Sieradzon
11. Jacek Kichman	31. Piotr Siewierski
12. Katarzyna Kicińska	32. Piotr Sobański
13. Maciej Kolczyński	33. Zdzisław Stefaniak
14. Tomasz Korf	34. Stanisław Sudak
15. Janusz Korzeń	35. Kamila Szczepańczyk
16. Gabriela Lisowiec	36. Jacek Tabor
17. Artur Łysoń	37. Aleksandra Waleska
18. Iwona Mąkolska-Frankowska	38. Marta Zaleska
19. Łukasz Medeksza	39. Miłosz Zankowski
20. Rafał Niewiarowski	40. Tomasz Zieliński